

Rapport fra arbeidsgruppe

Revisjon av UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn	3
2. Arbeidsgruppens mandat og sammensetning	3
3. Overordnede krav til det systematiske kvalitetsarbeidet	4
3.1 Fra kvalitetssikring til systematisk arbeid med kvalitet i utdanningene	4
3.2 Nærmere om lovverkets krav til UiBs arbeid med kvaliteten på studietilbudene.....	6
4. UiB-interne krav til det systematiske kvalitetsarbeidet	7
5. Arbeidsgruppens overordnede tilnærming til kvalitetsarbeidet ved UiB	8
6. Oversikt over kvalitetsarbeidet ved enkelte andre universiteter	9
7. En modell for et systematisk kvalitetsarbeid	11
7.1 Emneevaluering i regi av de emneansvarlige.....	13
7.2 Programevaluering i regi av programstyrene	14
7.3 Instituttledelsens rolle	16
7.4 Fakultetsledelsens rolle	17
7.5 Universitetsledelsens rolle	17
7.6 Nærmere om det foreslåtte systemet for årsrapporter, egnevaluering og dialogmøter	17
7.7 Andre elementer i kvalitetssystemet ved UiB – Læringsmiljøutvalget (LMU), Si fra-systemet, Studiebarometeret, Studentenes helse og trivselsundersøkelse (SHOT)	18
8. Opprettelse av en egen Studiekvalitetskomité og en egen «Læringsdesigngruppe»	19
9. Virkemidler for å stimulere til kvalitetsutvikling – «kultur for kvalitet».....	22
10. Studentinvolvering	22
11. Rekruttering, informasjon til og mottak av nye studenter.....	23
12. Insentivordninger	23
13. Mentorordning.....	24
14. Synliggjøring av Kvalitetshåndboken	25
15. Systemstøtte for lagring og oppfølging av saker – opprusting av Kvalitetsbasen	25
Vedlegg 1: Sammenstilling av nåværende og foreslått kvalitetssystem	28
Vedlegg 2: Forslag til oppdatering av retningslinjer for ekstern fagfeller ved Universitetet i Bergen	29
Vedlegg 3- programopprettingsarbeidet ved UiB i 2016 og 2017	30

1. Bakgrunn

Utdanningsutvalget vedtok i møte 29. september 2017(sak 54/17) å sette ned en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å revidere UiBs kvalitetssystem for utdanning. Kravet om et system for kvalitetssikring av utdanningene er hjemlet i Universitets- og høyskoleloven (§ 1-6). Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT, har i oppgave å føre tilsyn med institusjonenes systematiske arbeid med å sikre og videreutvikle kvaliteten i utdanningene. NOKUT godkjente sist UiBs kvalitetssystem i januar 2014.

Det er flere årsaker til at det er behov for å revidere UiBs kvalitetssystem. Utgangspunktet er at Universitets- og høyskoleloven, kvalitetsforskriften og tilsynsforskriften alle ble endret i 2016 og 2017. Endringene har betydning for hvordan vi legger opp kvalitetsarbeidet ved universitetet.

I tillegg legger Meld. St.16 (2016-17) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*, som kom i januar 2017, viktige premisser for kvalitet og kvalitetsarbeid i universitets- og høyskolesektoren. I forlengelsen av forskriftsendringene og stortingsmeldingen vedtok universitetsstyret i juni 2017 UiBs handlingsplan *Kvalitet i utdanning*, for 2017-2022. Handlingsplanen tar opp og konkretiserer en rekke av premissene i stortingsmeldingen og i forskriftene.

Kvalitetssystemet må også ta høyde for fagspesifikke kvalitetssikringstiltak i nasjonal regi. Et eksempel er de nye nasjonale retningslinjene for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS).¹

UiBs *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia* danner grunnlaget for universitetets systematiske arbeid med vedlikehold og videreutvikling av kvaliteten i utdanningene. De delområdene, prosessene og tiltakene som er beskrevet i håndboken utgjør grunnsteinene i vårt kvalitetssystem.

Kvalitetssikringssystemet gjennomgikk en større revisjon i 2008/2009 (Samdalutvalget). Den siste revisjonen, som hadde et mindre omfang, ble gjennomført i 2013.

2. Arbeidsgruppens mandat og sammensetning

Utdanningsutvalget vedtok at formålet med revideringen av UiBs kvalitetssystem er at kvalitetsarbeidet skal bidra til kontinuerlig utvikling av utdanningskvaliteten ved UiB og at dette skal være i overensstemmelse med justert lov og forskrifter og øvrige sentrale og lokale politiske føringer slik de er beskrevet i UU-sak 54/17.

Arbeidsgruppen ble også bedt om å se på om Studiekvalitetsbasen (<https://kvalitetsbasen.app.uib.no/>) er tilstrekkelig for å sikre lagring, tilgjengeliggjøring og oppfølging av evalueringer, eller om, og i tilfellet hvordan den må endres/suppleres.

Arbeidsgruppens sammensetning:

¹ Jf. <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/utvikling-av-nasjonale-retningslinjer-for-helse--og-sosialfagutdanningene/id2569499/>.

- Halvard Haukeland Fredriksen, utdanningsdekan ved Det juridiske fakultet (JUS), leder av arbeidsgruppen
- Ingrid Christensen, tidligere seksjonssjef for Studieseksjonen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, nå seksjonssjef for Studieseksjonen ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.
- Ingvild Greve, underdirektør ved Studieadministrativ avdeling (SA)
- Lone Holst, førsteamanuensis ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Det medisinske fakultet (MED)
- Torodd Kinn, professor ved Det humanistiske fakultet (HF)
- Terje-André Kvinlaug, studentrepresentant
- Linda Herfindal Lien, utdanningsdekan ved fakultet for kunst, musikk og design (KMD)
- Tove Steinsland, fungerende seksjonssjef for Seksjon for studiekvalitet, SA, sekretær for arbeidsgruppen

Det har vært 9 møter i arbeidsgruppen. Et utkast til herværende rapport ble lagt frem til diskusjon i et møte 18. april hvor utdanningsdekanene og studiesjefene fra samtlige fakulteter var invitert. Både i møtet og den etterfølgende runden med skriftlige tilbakemeldinger kom det gode innspill som arbeidsgruppen etter beste evne har innarbeidet. Rapporten ble ferdigstilt 31.05.2018.

3. Overordnede krav til det systematiske kvalitetsarbeidet

3.1 Fra kvalitetssikring til systematisk arbeid med kvalitet i utdanningene

UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene må ta høyde for at Kunnskapsdepartementet (KD) og NOKUT har lagt opp til at det skal skje en dreining fra kontrollorientert *kvalitetssikring* i henhold til definerte (minimums-)standarder til et mer ambisiøst *kvalitetsarbeid* som skal bidra til å fremme en *kvalitetskultur* blant ansatte og studenter.

Denne dreiningen er forklart som følger i Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*, punkt 4.1:

«Kvalitetssikring har [...] sin naturlige begrensning. Kvalitetssikringssystemer sikrer kvalitet i henhold til definerte (minimums) standarder. Det er vanskelig å se for seg at man kan kvalitetssikre seg til det virkelig fremragende. Det er således en utfordring at arbeidet med kvalitetskravene i for liten grad bidrar til å stimulere de faglig ansattes arbeid med utvikling av utdanningene. Endringene som er gjort i studiekvalitetsforskriften gjennom en dreining fra tilsyn med kvalitetssikringssystemer til kvalitetsarbeid, har nettopp som siktemål å flytte oppmerksomheten til det faglige kvalitetsarbeidet.»

Kravene til det systematiske kvalitetsarbeidet går fram av tilsynsforskriften § 4-1, som lyder:

(1) Institusjonens kvalitetsarbeid skal være forankret i en strategi og dekke alle vesentlige områder av betydning for kvaliteten på studentenes læringsutbytte.

(2) Kvalitetsarbeidet skal være forankret i institusjonens styre og ledelse på alle nivåer. Institusjonen skal gjennom kvalitetsarbeidet bidra til å fremme en kvalitetskultur blant ansatte og studenter.

(3) Institusjonen skal ha ordninger for å systematisk kontrollere at alle studietilbud tilfredsstiller kravene i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning § 3-1 til § 3-4 og kapittel 2 i denne forskrift, og eventuelle tilleggskrav fastsatt av institusjonen.

(4) Institusjonen skal systematisk innhente informasjon fra relevante kilder for å kunne vurdere kvaliteten i alle studietilbud.

(5) Kunnskap fra kvalitetsarbeidet skal brukes til å utvikle kvaliteten i studietilbudene og avdekke eventuelt sviktende kvalitet. Sviktende kvalitet skal rettes opp innen rimelig tid.

(6) Resultater fra kvalitetsarbeidet skal inngå i kunnskapsgrunnlaget ved vurdering og strategisk utvikling av institusjonens samlede studieportefølje.

I NOKUTs merknader til tilsynsforskriften § 4-1 (1) er «kvalitetsarbeid» definert som «det arbeid som utføres gjennom et system for kvalitetssikring, jf. universitets- og høyskoleloven §1-6.» Videre heter det at «[i]nstitusjonenes kvalitetsarbeid skal bidra til at studentene ved de ulike studietilbudene oppnår læringsutbyttet» og det fremheves som vesentlig at institusjonene gjennom kvalitetsarbeidet «vurderer i hvilken grad studentene faktisk oppnår det intenderte læringsutbyttet.»

Gjennom kvalitetsarbeidet skal institusjonene bidra til å fremme en *kvalitetskultur* blant ansatte og studenter, jf. tilsynsforskriften § 4-1 (2). Hva som menes med «kvalitetskultur», og tiltak og virkemidler som kan bidra til å få dette til, står nærmere omtalt i Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*, jf. blant annet følgende (s. 17):

«En kultur for kvalitet innebærer at studentene, fagmiljøene og ledelsen har en felles forståelse av hva som definerer kvalitet, og at ledelsen legger til rette for å få det vitenskapelige personalet mer engasjert i utdanning og læring. En slik kvalitetskultur krever en felles forståelse av praksis, felles normer og standarder for kvalitet og at disse understøttes av formelle sanksjoner og insentiver for atferd.»

Det legges også opp til at det skal iverksettes en rekke tiltak som skal bidra til å utvikle og styrke en kvalitetskultur ved institusjonene (ibid, s. 22). Det kreves at institusjonene utvikler pedagogiske meritteringssystemer for å stimulere til økt undervisningsinnsats, belønne viktig utviklingsarbeid og for å heve utdanningens status. Det forventes videre at fagfelleevaluering og kollegaveiledning av utdanning og undervisning skal benyttes i større grad enn i dag. Andre tiltak er å etablere en nasjonal konkurransearena der utdanningsmiljøene kan konkurrere om ressurser til å utvikle god undervisning (ibid).

Dreiningen fra kvalitetssikring til et mer ambisiøst kvalitetsarbeid har sin bakgrunn i den nye versjonen av ESG (European Standards and Guidelines²). Den gjenspeiles

² ESG regnes som den felles europeiske «håndboken» for kvalitetssystemer, og er utarbeidet gjennom Bolognaprosessen

også i NOKUTs oppgaver, som nå er å føre tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid, jf. kvalitetsforskriften § 1-5(2).

3.2 Nærmere om lovverkets krav til UiBs arbeid med kvaliteten på studietilbudene

Etter endringene i 2016 og 2017 inneholder gjeldende regelverk følgende krav av særlig betydning for vårt system for kvalitetsarbeid i utdanningene:

- ☐ Ansvaret for *faglig ledelse* ved studieprogrammene er tydeliggjort: Studietilbudene skal ha en faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring- og utvikling av studiet, jf. tilsynsforskriften § 2-3(3).
- ☐ Institusjonenes kvalitetsarbeid skal være forankret i en *strategi* og dekke *alle vesentlige områder av betydning for kvaliteten på studentenes læringsutbytte*, jf. tilsynsforskriften § 4-1(1).
- ☐ Plikten til å sørge for at *oppretting av studietilbud* følger kravene for akkreditering av studietilbud i kvalitetsforskriftens kapittel 3 er tydeliggjort. Av universitets- og høyskoleloven § 3-1(1) følger det at «[a]kkrediterte studietilbud skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk». Av samme bestemmelses tredje avsnitt følger det at «[i]nstitusjonenes akkrediteringer skal bygge på standarder og kriterier som nevnt i første ledd, og vurderingen av studietilbud skal være dokumentert». De nærmere kravene for akkreditering av studietilbud finnes i tilsynsforskriften kapittel 2, §§ 2-1 til 2-6.
- ☐ Tilsynsforskriftens § 4-1(3) pålegger institusjonene å innføre ordninger for å systematisk kontrollere at alle *eksisterende studietilbud* tilfredsstiller kvalitetskravene i lovverket.
- ☐ Det forventes at utdanningssiden tar i bruk flere av virkemidlene fra forskningssiden: forskningsbasert undervisning, fagfelleevaluering av studieprogrammer, meritteringssystem for undervisere mv. (Melding St.16 (2016-2017, forordet).

Med henblikk på de kvalitetskrav til studietilbudene som kvalitetssystemet må ivareta, finner arbeidsgruppen grunn til å fremheve følgende:

- ☐ Læringsutbyttet for studietilbudet skal beskrives i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring. jf. tilsynsforskriften § 2-2(1).³
- ☐ Studietilbudene skal være faglig oppdaterte, jf. tilsynsforskriften § 2-2(2).
- ☐ Studietilbudene skal være relevante for videre studier og/eller arbeidsliv, jf. tilsynsforskriften § 2-2(2).
- ☐ Studietilbudets *innhold, oppbygging og infrastruktur* skal være tilpasset læringsutbyttet for studietilbudet, tilsynsforskriften § 2-2(4).
- ☐ Det er tydeliggjort at *undervisnings-, lærings-, og vurderingsformer* skal være tilpasset læringsutbyttet for studietilbudet, jf. tilsynsforskriften § 2-2(5).
- ☐ Det skal legges til rette for at *studentene kan ta en aktiv rolle i læringsprosessen*, jf. tilsynsforskriften § 2-2(5).

³ Utdanningsinstitusjonene har ansvar for utforming av læringsutbyttebeskrivelsene, men det tas høyde for at det i enkelte fagdisipliner er på gang et nasjonalt arbeid med utforme læringsutbyttebeskrivelser. Dette gjelder for eksempel innen enkelte helse- og sosialfag.

- Studietilbudet skal ha relevant kobling til forskning og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid, jf. tilsynsforskriften § 2-2(6).
- Studietilbudet skal ha ordninger for internasjonalisering som er tilpasset studietilbudets nivå, omfang og egenart, jf. tilsynsforskriften § 2-2(7).
- Studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Innholdet i utvekslingen skal være faglig relevant, jf. tilsynsforskriften § 2-2(8).
- For studietilbud med praksis skal det foreligge praksisavtale mellom institusjon og praksissted, jf. tilsynsforskriften § 2-2(9)

Av stor betydning for UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene er også kravene til fagmiljø i tilsynsforskriften § 2-3(1):

- Fagmiljøet tilknyttet studietilbudet skal ha en størrelse som står i forhold til antall studenter og studiets egenart, være kompetansemessig stabilt over tid og ha en sammensetning som dekker de fag og emner som inngår i studietilbudet.
- Fagmiljøet skal ha relevant utdanningsfaglig kompetanse.
- Minst 50 prosent av årsverkene tilknyttet studietilbudet skal utgjøres av ansatte i hovedstilling ved institusjonen. Av disse skal det være ansatte med førstestillingskompetanse i de sentrale delene av studietilbudet.
- Fagmiljøet tilknyttet studietilbudet skal drive forskning og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid og skal kunne vise til dokumenterte resultater med en kvalitet og et omfang som er tilfredsstillende for studietilbudets innhold og nivå.
- Fagmiljøet tilknyttet studietilbud som fører fram til en grad, skal delta aktivt i nasjonale og internasjonale samarbeid og nettverk som er relevante for studietilbudet.
- For studietilbud med obligatorisk praksis skal fagmiljøet tilknyttet studietilbudet ha relevant og oppdatert kunnskap fra praksisfeltet. Institusjonen må sikre at praksisveilederne har relevant kompetanse og erfaring fra praksisfeltet.

4. UiB-interne krav til det systematiske kvalitetsarbeidet

I 2017 vedtok Universitetsstyret UiBs Handlingsplan for kvalitet i utdanning, som gjelder for perioden 2017-2022. Planen angir retning og prioriteringer for kvalitetsarbeidet knyttet til utdanningene ved UiB.

Handlingsplanen tar høyde for endringene i kvalitetsforskriften og i studietilsynsforskriften, og for de føringene som går fram av Meld. St.16 (2016-17) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*. Planen er i stor grad en konkretisering av hvordan UiB skal følge opp disse føringene, i tillegg til at den bygger den opp om de prioriteringene og målsettingene UiB selv har på utdanningsfeltet.

Tiltakene i planen er retningsgivende for UiBs kvalitetsarbeid, men de griper i liten grad direkte inn i rutinene på overordnet systemnivå, som er kvalitetshandbokas anliggende. Flere av tiltakene er mest aktuelle på studieplannivå, og de må derfor innarbeides på dette nivået.

En del av tiltakene og målsetninger har likevel betydning for revisjonen av Kvalitetshåndboken. Prioriteringene i handlingsplanen tilsier at enkelte tema bør få en tydeligere plass i den nye versjonen av håndboka enn hva de har hatt tidligere. Et eksempel på dette Handlingsplanens delmål 1: *UiB skal arbeide systematisk for å ha helhetlige studieprogram med godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelser, undervisning, læringsaktiviteter og vurderingsformer*. Tiltakene under denne målsettingen er relevante på studieprogramnivå, for eksempel tiltakene om at studieprogrammene skal bruke studentaktive og varierte undervisnings- og vurderingsformer som fremmer læring, samt ta i bruk relevante digitale verktøy som kan bidra til å heve kvaliteten på undervisning og vurdering, mv.

Et av tiltakene som må endres i kvalitetshåndboka er kapittelet om insentivordningen PEK (Program for evaluering og kvalitetsutvikling). Ordningen er avvirket, og ny insentivordning for kvalitetsutvikling er innført.

5. Arbeidsgruppens overordnede tilnærming til kvalitetsarbeidet ved UiB

De overordnede føringene som følger av gjeldende regelverk og UiBs handlingsplan for utdanning etterlater et betydelig handlingsrom for utformingen av UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene. For arbeidsgruppen har følgende målsetninger vært styrende for revisjonen av Kvalitetshåndboken:

- *Et systematisk og helhetlig kvalitetsarbeid med klar ansvarsfordeling hele veien fra de emneansvarlige og til den sentrale universitetsledelsen.* For at evalueringsarbeid og rapportering skal føles meningsfylt i de ulike ledd i organisasjonen, er det viktig å ha prosesser som er forutsigbare og organisert på en god måte. Både emneevaluering, programevaluering, meldingsarbeid og ekstern evaluering må gjennomføres slik at de som evaluerer ser at det tjener et formål, samtidig som de blir fulgt opp på ledelsesnivå.
- *Fagfellellevurderinger.* Utdanningskvalitet utvikles gjennom diskusjon mellom fagfeller, dels internt i de ulike fagmiljøene ved UiB og dels i en videre forståelse av fagmiljøene som også inkluderer fagfeller fra andre institusjoner. I alle tilfeller hvor det legges opp til kontroll med kvaliteten på studietilbudene, bør organene som foretar vurderingen ha minst ett medlem fra angjeldende fagfelt. Det samme gjelder tilfeller hvor UiB vurderer godkjenning (akkreditering) av nye studietilbud. Også ordningen med programsensorer må innrettes slik at programsensorene har inngående kjennskap til fagområdet for det aktuelle studieprogrammet.
- *Studentinvolvering.* Studentene skal involveres på alle nivå og i alle faser av UiBs kvalitetsarbeid i utdanningene. Dette er spesielt viktig med tanke på evalueringsarbeidet. Det er ønskelig at studentene som deltar i gjennomføringen og oppfølgingen av evalueringer selv går på det aktuelle studieprogrammet. Studenter fra fagutvalget på instituttet eller fra bachelor/masterrepresentanten i instituttrådet bør inkluderes i emne- og programevalueringer og eventuelt andre former for evalueringer som vedrører utdanningene.
- *Kultur for kvalitet, ikke kultur for kontroll.* UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene skal ikke være et sentralisert kontrollsistem, men et

system som gjennom fagfelleevaluering, kollegaveiledning, merittering av fremragende undervisere, belønningsordninger mv. bidra til en kvalitetskultur blant ansatte og studenter. Et kritisk blikk på egen virksomhet er en forutsetning. Det er derfor viktig at systemet legger til rette for og belønner selvkritikk, og inviterer til åpenhet om feil og mangler. Å rette opp sviktende kvalitet må oppleves som et kollektivt ansvar.

- *Veiledning og støtte i tilfeller av sviktende kvalitet.* I tilfeller hvor det avdekkes sviktende kvalitet i et studietilbud må det være tilgang til støtte som kan hjelpe programstyrene/instituttene/fakultetene med å rette opp manglene. For eksempel bør insentivordningen for studiekvalitet ha som et av sine satsingsområder å støtte opp under denne typen tiltak.

For øvrig har arbeidsgruppen lagt vekt på at den reviderte Kvalitetshåndboken skal være minst like brukervennlig som dagens versjon av boken. Det er en vesentlig styrke ved dagens utgave at den er oversiktlig, kortfattet og velformulert. Det er en iboende fare for at et rammeverk for kvalitetsarbeid i utdanningene blir så omfattende og detaljert at det går på bekostning av brukervennligheten. Selv om arbeidsgruppen har foreslått noen endringer og tilføyelser som vil utvide omfanget noe, har det vært styrende for revisjonsarbeidet at Kvalitetshåndboken bare vil fylle sitt formål dersom den er så leser- og brukervennlig at den faktisk blir lest og brukt.

Kvalitetshåndbokens brukervennlighet avhenger naturlig nok først og fremst av dens innhold. For arbeidsgruppen har det vært særlig viktig å få klart frem hvem som har ansvar for de ulike elementene i kvalitetsarbeidet, og hvem som har ansvar for å iverksette tiltak i tilfeller hvor det avdekkes manglende kvalitet.

En forutsetning for at Kvalitetshåndboken skal kunne fylle sitt formål, er at den er kjent og lett tilgjengelig for alle som skal bidra til å sikre kvaliteten på studieprogrammene ved UiB. I vid forstand er dette alle ansatte og studenter. Samtidig er det klart at det er enkelte nøkkelpersoner som det er særlig viktig å nå ut til. Arbeidsgruppen har av denne grunn drøftet særskilt hvordan UiB kan sikre at Kvalitetshåndboken gjøres kjent på de ulike fakultetene og instituttene, se kapittel 13.

6. Oversikt over kvalitetsarbeidet ved enkelte andre universiteter

Arbeidsgruppen har sett nærmere på kvalitetssikringssystemene til noen utvalgte utdanningsinstitusjoner i inn- og utland.

Alle de norske institusjonene som arbeidsgruppen har sett på – NTNU, UiO og UiT – har et overordnet system som gjelder for hele institusjonen, men det praktiske ansvaret for kvaliteten i utdanningene, og for å følge opp kvalitetssystemet knyttet til utdanningene, er lagt til fakultetene. Som en følge av endringene i Universitets- og høyskoleloven, kvalitetsforskriften og tilsynsforskriften i 2016 og 2017 vil også NTNU, UiO og UiT foreta justeringer i sine kvalitetssystemer. Omtalen i det følgende er basert på kvalitetssystemene slik de forelå våren 2018.

De norske utdanningsinstitusjonene i vårt utvalg har alle overordnede skriftlige rutiner for henholdsvis programevaluering og emneevaluering, og for hva evalueringene

minst skal omfatte. Emneevalueringene har et mer avgrenset omfang enn programevalueringene, og innebærer vanligvis studentevalueringer, vurdering av opplegget i emnet, av læringsutbyttebeskrivelsene, og av sammenhengen mellom læringsutbyttebeskrivelsene og undervisnings- og vurderingsformene i emnet. Programevalueringene tar for seg forhold som gjelder hele programmet, som profil, struktur, søkertall, gjennomføringstall, evalueringer og oppfølging av disse mv.

Institusjonene har ulike intervaller på evalueringsarbeidet. Ved UiB er det bestemt at emneevaluering skal skje minst hvert 3. år, mens programevaluering skal gjennomføres minst hvert 5. år. Ved UiO skal programevaluering gjennomføres minst hvert 6. år, mens emneevaluering skjer «jevnlig». Ved UiT foretas emneevaluering minimum en gang hvert tredje år, mens studieprogramevaluering gjennomføres årlig. NTNU har en årlig studieprogramevaluering, avgrenset til noen få tema, en periodisk studieprogramevaluering minimum hvert 5 år, som er av et større omfang enn den årlige. I tillegg skal det foretas en emneevaluering hver gang emnet er gjennomført. Alle institusjonene ser ut til å ha løpende vurderinger på emnenivå, slik at det kan settes i verk tiltak når det er behov for det.

Arbeidsgruppen har også sett på kvalitetssikringssystemene til to utenlandske institusjoner – Københavns Universitet og University of California, Berkeley.

Københavns Universitet har *programevaluering* minimum hvert 6 år. I tillegg har de årlige *utdanningsredegjørelser*. Tematisk har disse redegjørelsene en del felles med UiBs utdanningsmelding, men det skal rapporteres på programnivå, og ikke på institutt/fakultetsnivå som er rapporteringsnivået ved UiB. Temaene er status for utdanningene basert på analyse av kvantitativt og kvalitativt materiale, status for oppfølgingsplanen for den siste utdanningsevalueringen, visjoner for utdanningen fremover, og eventuelt kritiske forhold. I tillegg har universitetet *undervisningsevaluering*. Formålet er å sikre at undervisningen evalueres systematisk og målrettet. Blant temaene finner vi undervisningsevaluering, vurdering av undervisningskvalifikasjoner og av kompetanseutvikling av de fagansatte. Det overordnede spørsmålet er om undervisningen fungerer tilfredsstillende.

Når det gjelder de ulike evalueringene ved Københavns universitet, er det for hver av disse tre områdene overordnede rutiner, som skal konkretiseres på fakultetsnivå, både med henblikk på hvilke data som skal innhentes for å gi et godt grunnlag, og de rent prosedyremessige.

Ved University of California, Berkeley, har de en annen tilnærming til evalueringer. Hvert 8. år gjennomfører instituttene en selvevaluering som tar utgangspunkt i sentrale retningslinjer for hva evalueringene skal inneholde. Dette er en omfattende gjennomgang der de, i tillegg til vurdering av utdanningene, også vurderer tema av betydning for utdanningene, som fagmiljøer, forskningsfelt, «konkurransesituasjonen» til studieprogrammene – internt og eksternt, fagfellevurdering fra eksterne. Arbeidet starter med utgangsspørsmålet: «Hva gir kvalitet i vår utdanning?» Andre viktige spørsmål er: «Hvorfor evaluere?» Og: «Hva vil dere ha ut av evalueringen?»

Felles for disse institusjonene er at de har en tydelig forventning om å tematisere studieprogrammenes plassering i fagmiljøets prioriteringer og strategiske fokus.

Evalueringen favner videre enn «bare» å vurdere programmenes interne oppbygging, studentenes gjennomføringsgrad osv. Studieprogrammene knyttes nærmere til fagmiljøenes forskningsfelt, konkurransesituasjon og visjon for utdanningene fremover. I tillegg er det tydeligere krav om å kunne si noe om hvordan undervisning og undervisere følges opp. De nye norske forskriftenes krav om tydeligere kobling til forskning og til kunstnerisk utviklingsarbeid (se kapittel 3 over), ivaretas ved disse institusjonene ved at det er tematisert i det systematiske *kvalitetsarbeidet*, ikke bare ved oppretting av nye tilbud, slik det er ved UiB i dag. Det samme kan en si gjelder for kravene til meritteringsordninger og opplegg for fagfelleevaluering/ undervisningsevaluering, da undervisning også er tema for evalueringsoppleggene ved disse institusjonene.

7. En modell for et systematisk kvalitetsarbeid

En ny modell for et systematisk kvalitetsarbeid må vektlegge det daglige kvalitetsarbeidet med studietilbudene. Dette gjelder særlig sammenhengen mellom undervisning/ vurdering og læringsutbyttebeskrivelser, men også vurdering av kvalitet og relevans. Dette er en dreining fra tidligere kvalitetssystem som hadde hovedfokus på evalueringer og rapportering. I nytt system er det etter arbeidsgruppens oppfatning i større grad indre sammenheng og kvalitet i emner og studieprogram som står i fokus. Med dette vil vi oppfylle kravene i tilsynsforskriftens § 4-1, se punkt 3.2 ovenfor.

Sentralt i dette er å tydeliggjøre de ulike aktørenes ansvarsområder i organisasjonen; hele veien fra emneansvarlig, via programstyret, instituttledelsen, fakultetsledelsen og til rektor. Med dette vil UiB oppfylle kravene i tilsynsforskriftens § 2-3(3), se punkt 3.2 ovenfor.

Systemet må også sørge for at kvalitetsarbeidet dokumenteres, men da på en slik måte at det oppleves meningsfullt for alle involverte. Et systematisk kvalitetsarbeid vil også fange opp avvik i form av sviktende kvalitet. Systemet må derfor også legge til rette for at dette blir vurdert og håndtert på rett nivå.

Arbeidsgruppen har med dette utgangspunkt i dette diskutert seg frem til følgende overordnede modell for kvalitetsarbeidet ved UiB:

	Emneansvarlig	Programstyret	Instituttledelse	Fakultetsledelse	Universitetsledelse
Årlig	Emneansvarlig skal: Levere en kort årlig egenvurdering av emnet.	Programstyret skal: Spesifisere oppdrag til ekstern fagfelle og kommentere oppfølging av fjorårets rapport levere en kort årlig egenvurdering av programmet bl.a med utgangspunkt i rapporter fra emneansvarlige	Instituttledelsen skal: Lage en årsrapport med: -Vurdering og plan for oppfølging av programstyrets rapporter -Vurdering av egne gjennomføringstall som har konsekvenser for instituttens økonomi	Fakultetsledelsen skal: Gjennomføre dialog med instituttene med utgangspunkt i årsrapport Referater fra dialog med instituttene danner fakultetets samlede planer for oppfølging av studiekvalitet	Universitetsledelsen skal: Gjennomføre dialog med fakultetene med utgangspunkt i årsrapport. Referater fra dialog med fakultetene danner universitets samlede planer for oppfølging av studiekvalitet, herunder: • Oppfølging av foregående år årsrapport • Budsjettprioriteringer • Studieportefølje og dimensjonering • Satsingsområder • Handlingsplaner
Hvert 3 år	Hvert tredje år skal emnet vurderes med utgangspunkt i: • Studentevaluering • Erfaringer fra seminarledere • Studiepoengproduksjon på emner • Strykprosenten på emnet • Eventuell fagfellevurdering	Programstyret har det overordnede ansvaret for å lage en plan for emneevaluering, slik at alle emner har gjennomført studentevaluering i løpet av en treårs-periode	Grunnlag for dialog med fakultetet	Grunnlag for dialog med universitetsledelsen	Utviklingsavtale med KD
Hvert 5 år		Programevaluering: Egenevaluering av: • gjennomføring, frafall, kandidatproduksjon • Læringsmiljø • Begrunnelse for valg av emner, undervisnings- og vurderingsformer • Hvordan sikres: ○ Arbeidslivskontakt ○ Praksis ○ Internasjonalisering ○ Læringsutbytte i tråd med NKR ○ hvordan er innspill fra ekstern fagfelle fulgt opp i perioden	Egenevaluering av status i alle studieprogram: • Vurdering av programutforming • Vurdering av instituttets resultater i meritteringsordning • Instituttets strategiske utviklingsplaner • Kobling til instituttets forskning	På basis av de femårige egenevalueringene gjennomgås studieporteføljen på overordnet strategisk plan, herunder vurdering av programutforming	På basis av de femårige egenevalueringene gjennomgås studieporteføljen på overordnet strategisk plan

I det følgende utdypes noen sentrale elementer i denne modellen, med utgangspunkt i de ulike aktørenes ansvarsområder.

7.1 Emneevaluering i regi av de emneansvarlige

7.1.1 Rollen som emneansvarlig

Med *emneansvarlig* siktes det til den eller de vitenskapelig ansatte som har fått tildelt ansvar for gjennomføring av et emne i inneværende semester. Arbeidsgruppen er kjent med at emneansvaret i noen fagmiljø rullerer blant de vitenskapelig ansatte, mens tradisjonen i andre miljø er at en og samme person fyller rollen som emneansvarlig over lengre tid. Arbeidsgruppen ser ikke grunn til å endre på dette, men understreker at det er viktig at det til enhver tid er klart hvem som er emneansvarlig (og evalueringsansvarlig) for et emne.

Arbeidsgruppen mener rollen som emneansvarlig bør tydeliggjøres, fortrinnsvis i form av en beskrivelse av de emneansvarliges mandat. Det må dessuten tas høyde for at flere fakulteter/og eller institutter har emner som er felles for flere studieprogrammer. Det er viktig at ansvaret for emnet klargjøres. Gitt ulike kulturer for hvordan emneansvar håndteres, bør imidlertid detaljene her overlates til fakultetene.

7.1.2 Emneevalueringer hvert 3. år

Arbeidsgruppen foreslår at de emneansvarlige foretar en grundig evaluering av et emne hvert tredje år (som i dag). Emneevaluering innebærer en grundig gjennomgang av emnet, der forhold som er viktige for kvaliteten på emnet skal vurderes, som valg av undervisnings- og vurderingsformer, og sammenheng med læringsutbyttet. Tilbakemeldinger fra studentene som har gjennomført emnet skal inngå i evalueringen, men det må være opp til det aktuelle programstyret å vurdere om på hvilken måte studentenes syn best kan innhentes – i form av digitale spørreundersøkelser, gjennom referansegruppemøter eller på annet vis.

I tilfeller hvor programstyret med ansvar for vedkommende emne anser det hensiktsmessig, inngår også ekstern fagfelleevaluering i emneevalueringen.

Emneevalueringen gjennomføres av den emneansvarlige, med administrativ støtte fra det institutt/fakultet som emnet hører inn under. Det er imidlertid programstyret for vedkommende emne som har ansvar for å legge en plan for når et emne skal evalueres første gang, for slik å sikre en jevn fordeling av evalueringsarbeidet knyttet til de emner som hører under programstyret.

Arbeidsgruppen understreker at emneevalueringens innhold må kunne tilpasses de konkrete omstendighetene. Tidligere emneevalueringer, tilbakemeldinger fra studenter og involverte undervisere og oversikter over studiepoengproduksjon, eksamensresultater og frafall vil gi programstyrene og de emneansvarlige grunnlag for å avgjøre om det er behov for en særlig grundig evaluering.

Evalueringen rapporteres til programstyret.

7.1.3 Årlige egenevalueringer

De emneansvarlige bør foreta egenevalueringer også i perioden mellom de grundigere evalueringene. Disse bør nedfelles i en kortfattet rapport som sendes til programstyret. Formålet er å sikre et kontinuerlig fokus på kvalitetsarbeidet, samt å sørge for at programstyret har den nødvendige informasjon for å fylle sin rolle i systemet. Særlig viktig er det å få avdekket umiddelbare behov for justeringer i gjennomføringen av emnet, dvs. forhold som ikke kan vente til neste grundige evalueringsrunde. De årlige egenevalueringene kan også brukes som dokumentasjon i meritteringsordninger for god undervisning.

De årlige egenevalueringene rapporteres til programstyret.

7.2 Progamevaluering i regi av programstyrene

7.2.1 Programstyrenes rolle

Programstyrene⁴ bør gis et tydeligere mandat enn i dag. Det er ikke alle fagmiljøer som har opprettet egne programstyrer, med egen leder. Dette bør bli et krav, fordi programstyrets rolle og ansvar er langt mer betonet i lov og forskrift enn tidligere, jf. krav om kultur for kvalitetsarbeid. Et programstyre kan gjerne ha ansvar for flere studieprogram, men alle program må ha tydelig utdanningsledelse.

I arbeidsgruppens forslag utgjør programstyrene bindeleddet mellom de emneansvarlige og instituttledelsen. Programstyrene har hovedansvaret for å påse at alle studieprogram og alle emner som inngår i dem, er i tråd med NKR. En viktig bidragsyter i dette arbeidet i fagmiljøene er den eksterne fagfellen, det vi i dag kaller programsensor.

Arbeidsgruppen er kjent med at men ved det medisinske fakultet har en ordning med egne semesterstyrer som har som oppgave å se semesteret under ett. Dette er en ordning som legger til rette for koordinering av de ulike emnene på semesteret og en samlet vurdering av studentenes arbeidsbelastning hvert semester. Særlig på profesjonsstudiene, men også på andre studieprogram hvor studentene i stor utstrekning tar samme kombinasjon av emner hvert semester, kan dette være en god modell. Arbeidsgruppen mener imidlertid at det får være opp til det enkelte programstyre å vurdere om det er hensiktsmessig med egne semesterstyrer. Alternativet er at programstyret selv ivaretar behovet for koordinering av ulike emner

⁴ Det er ulike benevelser på «programstyre» ved fakultetene. Med «programstyre» mener vi i denne sammenhengen det organet som har det faglige ansvaret og den faglige oppfølgingen av studieprogrammet.

som studentene følger i samme semester, og i denne sammenheng også har blikk for studentenes samlede arbeidsbelastning.

7.2.2 Progamevaluering

Progamevaluering er en egevaluering av studieprogrammet, og skal gjennomføres minst hvert 5 år (men ikke nødvendigvis alle samtidig). Programstyret har ansvaret for evalueringen.

Grunnlagsmaterialet for progamevalueringen er de årlige emneevalueringene som programstyret mottar fra de emneansvarlige, oversikter over studiepoengproduksjon, eksamensresultater og frafall (både på enkeltemner og på studieprogrammet som helhet) og tilbakemeldinger fra studenter og involverte undervisere (via studentevalueringene som inngår i emneevalueringene, eller på annet vis). I mange tilfeller bør også tilbakemeldinger fra eksterne aktører (som arbeidsgivere) innhentes.

Progamevalueringen må se på helheten i studieprogrammet, herunder sammenhengen mellom de ulike emnene som inngår i programmet og forutsetningen om faglig progresjon. Helheten i undervisnings- og prøvingsformene på studieprogrammet må vurderes. Helt sentralt i progamevalueringen er en vurdering av om studentene faktisk tilegner seg det læringsutbyttet som studieprogrammet legger opp til, men en vurdering av behovet for justeringer i læringsutbyttebeskrivelsen hører også med. Progamevalueringen må også vurdere hvordan det aktuelle studieprogrammet forholder seg til UiB handlingsplaner og andre overordnede føringer fra UiB, NOKUT, departementet mv. Viktige eksempler er studieprogrammets etterlevelse av forventninger om internasjonalisering (utveksling mv.), digitalisering, praksis og kontakt med arbeidslivet.

For studieprogram underlagt nasjonale retningslinjer, slik som de nye nasjonale retningslinjene for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS), er det naturlig at også etterlevelsen av disse vurderes som ledd i progamevalueringen.

En vurdering av studentenes læringsmiljø og samlede arbeidsbelastning skal inngå i progamevalueringen.

Arbeidsgruppen er oppmerksom på at noen av de emneevalueringene som programstyrene skal basere sine progamevalueringer på, vil kunne være ett eller to år gamle. Ønsket om å legge til rette for en kultur for kontinuerlig kvalitetsarbeid ved UiB tilsier at emneevalueringene ikke bør samles i 3-årige intervaller, men snarere spres jevnt ut over. Arbeidsgruppen ser ikke dette som noen avgjørende innvending mot 5-årige progamevalueringer. De ovenfor omtalte årlige egevalueringene fra de emneansvarlige vil, selv om de er kortfattede, gjøre programstyret oppmerksom på eventuelle utfordringer som har dukket opp siden siste emneevaluering. I tilfeller hvor programstyret mener det er behov for nærmere undersøkelser, står dessuten programstyret fritt til å iverksette slike.

I tillegg til de 5-årige progamevalueringene skal programstyrene årlig utarbeide en kortfattet statusrapport for de studieprogrammene som de har ansvar for.

De 5-årige progamevalueringene og de årlige statusrapportene sendes til instituttledelsen (evt. direkte til fakultetsledelsen).

7.2.3 Eksterne fagfeller («programsensorer»)

Den eksisterende ordningen med programsensorer er regulert i retningslinjer gitt av universitetsstyret i 2009. Det vi i dag kaller programsensorer, foreslår vi å kalle *eksterne fagfeller*. Betegnelsen «programsensor» er neppe den beste. Dels fordi den gir et feilaktig inntrykk av at gjenstand for evaluering er hele studieprogrammet, og dels fordi den gir et uheldig inntrykk av ren kontrollvirksomhet. Arbeidsgruppen mener derfor at det ville være bedre om programsensorene ganske enkelt ble betegnet som «eksterne fagfeller».

Dagens programsensor blir oppnevnt for å gjennomføre årlige evalueringer av ulike sider ved et studieprogram, som anbefalt litteratur, undervisning, vurderingsformer, og bruk av ekstern sensur. Det er en styrke ved ordningen at evalueringene blir gjort av en ekstern fagfelle som både kjenner det aktuelle fagfelt godt og samtidig kan se programmet utenfra og bidra med forslag til forbedringer. Arbeidsgruppen mener imidlertid at deler av dagens mandat, som eksempelvis gjennomgang av litteratur og ekstern sensur, bør utgå. Dette henger sammen med at ekstern fagfelle bør ha som sin hovedoppgave å gå i dialog med programstyrene om mer overordnede spørsmål om faglig innhold og oppbygging av studieprogrammene.

Etter arbeidsgruppens oppfatning må programstyret årlig ha en begrunnet oppfatning av hva ekstern fagfelle skal gjøre. Det vil bare unntaksvis være hensiktsmessig å be dem vurdere alle aspekter ved et studieprogram. Oftest vil det være bedre å be dem konsentrere arbeidet etter nærmere angitte oppdrag fra programstyret. I tilfeller hvor det påpekes større svakheter, bør dette følges opp for å se om de tiltak som forutsetningsvis er satt i verk, har hatt ønsket effekt.

For en del sammensatte studieprogram kan det være en svakhet at arbeidet typisk blir gjort av én person fra ett fagfelt og ikke av en gruppe som bedre kan dekke bredden i programmet. Dagens retningslinjer åpner imidlertid for bruk av flere eksterne fagfeller. Retningslinjene åpner også for at fakultetet/instituttet kan be dem konsentrere seg om visse deler av et studieprogram (forutsetningsvis deler av studieprogrammet som fakultetet/instituttet mener det er særlig grunn til å se nærmere på). Arbeidsgruppens diskusjoner tyder imidlertid på at denne fleksibiliteten i ordningen er dårlig kjent i fagmiljøene. Det bør derfor fremheves ytterligere i Kvalitetshåndboken. Arbeidsgruppen viser for øvrig til drøftelsene i punkt 8, hvor det blant annet er foreslått at denne rollen kan gå inn som ad hoc-medlemmer av Programoppsettingskomiteen i tilfeller hvor denne behandler en sak fra angjeldende fagmiljø.

Forslag til nye retningslinjer for ekstern fagfelle er tatt inn som vedlegg 1.

7.3 Instituttledelsens rolle

Instituttledelsens får i den nye modellen et mer tydelig uttalt ansvar for kvaliteten på instituttets studieprogram. Med utgangspunkt i de årlige rapportene fra programstyrene (og de grundige programevalueringene i år hvor slike utarbeides) skal instituttledelsen følge opp kvaliteten på studieprogrammene. Dette inkluderer ansvar for å iverksette tiltak i tilfeller av sviktende kvalitet, men går lenger enn dette

ved å pålegge instituttledelsene et ansvar for å bidra til, og legge til rette for, kontinuerlig arbeid med kvaliteten på studieprogrammene.

Instituttledelsene skal utarbeide en årlig rapport som følges opp gjennom egne dialogmøter med fakultetsledelsen.

7.4 Fakultetsledelsens rolle

Også fakultetsnivået blir i den foreslåtte modellen tillagt en tydeligere rolle i å sikre kvaliteten i utdanningene. Basert på instituttens årsmeldinger skal fakultetsledelsene gjennomføre årlige dialogmøter med instituttene. Referatene fra dialogmøtene vil fungere som dokumentasjon på fakultetets løpende arbeid med studiekvaliteten. De må i den anledning gjøre rede for hvordan innrapporterte tilfeller av sviktende kvalitet er fulgt opp.

Fakultetene utarbeider årlig en rapport om arbeidet med kvaliteten på fakultetets utdanningstilbud, til erstatning for dagens utdanningsmeldinger (se nærmere i punkt 7.6). Hvert 5. år utarbeides grundigere egnevalueringer av fakultetets samlede undervisningstilbud.

7.5 Universitetsledelsens rolle

Universitetsledelsen vil i dette systemet gjennomføre årlige dialogmøter med fakultetene med utgangspunkt i årsrapportene. Referatene fra møtene vil fungere som universitetets samlede gjennomgang og gi grunnlag for tiltak for kvalitetsarbeid. Med dette får universitetsledelsen et bedre grunnlag for å ivareta sin rolle som øverste ansvarlige for utdanningskvaliteten ved UiB.

7.6 Nærmere om det foreslåtte systemet for årsrapporter, egnevaluering og dialogmøter

I arbeidsgruppen har det vært enighet om at dagens *utdanningsmelding* ikke fungerer optimalt. Det er i hovedsak to grunner til dette. Begrensningene i meldingens omfang fører til at den er for knapp til å kunne gi en tilstrekkelig analyse av studiekvalitetsarbeidet. Det er også uklart for avsenderne hvilke konsekvenser en innlevert utdanningsmelding får, hvem som leser den og hvordan den følges opp.

Arbeidsgruppen har derfor diskutert andre formater for intern dialog og rapportering. Den foreslåtte modellen er et forsøk på å imøtekomme behovet for tilbakemelding og gjensidig forståelse av hva som bør følges opp, og av hvem.

Arbeidsgruppen vil derfor foreslå å erstatte utdanningsmeldingene med mer fleksible årsrapporter og 5-årige selvevalueringer som skal danne grunnlag for dialogmøte mellom instituttene og fakultetene, og mellom fakultetene og universitetsledelsen.

I årlige dialogmøter kan styrker og svakheter ved studietilbudene fortløpende diskuteres, og nødvendige tiltak iverksettes. Underlagsmateriale for disse dialogene er rapporteringen fra de ansvarlige i kvalitetsarbeidet.

De årlige møtene må referatføres med oppfølgingspunkt og vil inngå i grunnlag for neste års dialoger. Underlaget til møtet, dialogen om denne og sluttreferatet vil da utgjøre det vi i dag kaller 'utdanningsmelding'. Ordet 'melding' gir nettopp

assosiasjoner til at man melder noe videre, uten videre strategisk konsekvens, eller ansvarsfordeling for oppfølging. Vi mener derfor dokumentet bør døpes om.

Det som er nytt i denne modellen er at institutt- og fakultetsnivået hvert femte år foretar en samlet *egenevaluering* av egen studieportefølje, samt strategi for videre utvikling av denne for kommende periode.

Universitetet må årlig levere en årsmelding til KD, tidligere kalt *Rapport og planer*, nå *Utviklingsavtaler*. Styringsparametere det rapporteres på er satt av KD og institusjonen selv. Årsmeldingen til KD og fakultetenes årlige rapporter kan med fordel kobles tettere sammen. Her kan også innmelding/ allokering av studieplasser inngå, samt en varslingsplan om planlagte programoppsetninger, som i dag. I motsetning til dagens årlige utdanningsmelding bør det ikke her være nødvendig med krav om rapportering fra institutt til fakultet. Fungerer dialogmøtene og selvevalueringene etter intensjonen bør en kunne forutsette at fakultetene selv har god nok innsikt og oversikt til å levere sine bidrag til universitetet sentralt.

7.7 Andre elementer i kvalitetssystemet ved UiB – Læringsmiljøutvalget (LMU), Si fra-systemet, Studiebarometeret, Studentenes helse og trivselsundersøkelse (SHOT)

Arbeidsgruppens modell for et systematisk kvalitetsarbeid suppleres av en rekke andre interne og eksterne systemer som skal sikre ulike sider ved utdanningskvaliteten ved UiB. Arbeidsgruppen foreslår ingen endringer i disse omkringliggende ordningene, men finner likevel grunn til kort å omtale dem for sammenhengens skyld. Av samme grunn bør også den reviderte versjonen av Kvalitetshåndboken kort omtale disse ordningene.

7.7.1 Læringsmiljøutvalget (LMU)

Læringsmiljøutvalget (LMU) er et lovpålagt organ som sorterer direkte under Universitetsstyret og som skal bidra til at læringsmiljøet for studentene blir tilrettelagt på best mulig måte.

Opprinnelig var LMUs rolle knyttet til studentenes fysiske og psykososiale læringsmiljø. Universitetsstyret vedtok imidlertid i møte 24.8.2017 (sak 87/17) å utvide LMUs mandat til å inkludere pedagogisk, digitalt og organisatorisk læringsmiljø. Arbeidsgruppen stiller seg tvilende til om det utvidede mandatet til LMU er hensiktsmessig sett i sammenheng med Utdanningsutvalgets ansvar og rolle. Dersom LMU også i fremtiden skal ha en rolle knyttet til det pedagogiske læringsmiljøet, må man se nærmere på utvalgets sammensetning.

7.7.2 Si fra-systemet, Studiebarometeret, Studentenes helse og trivselsundersøkelse (SHOT)

UiB innførte Si-fra systemet fra våren 2018. Si-fra systemet er et nettbasert verktøy som skal gjøre det lettere for studenter å si fra om ting som er bra, ikke bra eller kritisk ved læringsmiljøet. Studiebarometeret og Studentenes helse og trivselsundersøkelse (SHOT) er eksterne undersøkelser som sier noe om læringsmiljøet ved vår organisasjon. Dersom fagmiljø scorer lavt i disse

undersøkelsene er det klare forventninger til at man tar tak i problemene som avdekkes. Oppfølging av denne type undersøkelser vil det være naturlig å innlemme i årsrapporter og dialogmøter, noe som illustrerer sammenhengen mellom det foreslåtte systemet for systematisk kvalitetsarbeid og de omkringliggende ordningene som også er ment å bidra til best mulig studiekvalitet.

8. Opprettelse av en egen Studiekvalitetskomité og en egen «Læringsdesign-gruppe»

I punkt 7 ovenfor er skissert en modell for kvalitetsarbeidet ved UiB som gjør det klart at hovedansvaret for å sikre kvaliteten i utdanningene vil ligge hos de emneansvarlige og programstyrene, og at sviktende kvalitet må håndteres i linjen via institutter og fakultetene. Arbeidsgruppen mener imidlertid at det er behov for å supplere dette desentraliserte systemet med et sentralt UiB-organ med særlig innsikt i de krav som regelverket stiller til kvalitetssikring av eksisterende studietilbud, jf. tilsynsforskriften § 4-1(3).

En felles Studiekvalitetskomité med representanter fra samtlige fakulteter, Uniped, Studieadministrativ avdeling og studentene vil kunne bidra til en felles, tverrfakultær kvalitetskultur ved UiB. Dersom komiteen sikres tilstrekkelig administrativ støtte og også kontinuitet i sin sammensetning, vil den over tid kunne samle kompetanse, perspektiver og erfaringer som ett enkelt fakultet/institutt vanskelig vil kunne få til på egen hånd.

En kandidat til denne rollen i UiBs fremtidige system for kvalitet i utdanningene kan være den eksisterende Programopprettingskomiteen, som i så fall bør skifte navn. Alternativt kan man opprette en ny Studiekvalitetskomité ved siden av Programopprettingskomiteen, men det er i så fall behov for en avklaring av forholdet mellom disse to komiteene. Arbeidsgruppen fremhever at det er de *samme kvalitetskravene* som gjelder for eksisterende og nye studietilbud, jf. tilsynsforskriften § 4-1(3) og de videre henvisningene i den bestemmelsen.

Programopprettingskomiteen har opparbeidet seg innsikt i hvordan man kan gå frem for å sikre, i tett dialog med de aktuelle fagmiljøene, at nye studietilbud er av høy kvalitet. Det fremstår da som naturlig å gi komiteen en rolle også i arbeidet med å vurdere eksisterende studieprogram, eller i hvert fall å sikre nært samarbeid mellom Programopprettingskomiteen og en eventuelt ny Studiekvalitetskomité.

Programopprettingskomiteen ble opprettet i 2015 som ledd i et pilotprosjekt for å kvalitetssikre forslag til nye studieprogram. Etter noen justeringer i 2016 og 2017 består komiteen nå av to undervisningsdekaner, en representant fra Uniped, to representanter fra Studieadministrativ avdeling og to studentrepresentanter. Det er utarbeidet en egen mal for søknader om oppretting av nye studieprogram, med tilhørende veiledninger. Utgangspunktet for malen er NOKUTs mal og bygger på tilsynsforskriften, men komiteen har foretatt tilpasninger for å gjøre den mer brukervennlig.

Programopprettingskomiteens primære oppgave er å sørge for at de nye studieprogrammene som blir vedtatt, er i overensstemmelse med gjeldende forskrifter. Komiteen har i tillegg et ansvar for å veilede søkerne i prosessen med å

utforme studieprogrammene. Veiledningsansvaret blir blant annet ivaretatt gjennom informasjons-/veiledningsmøter med søkerne.

I siste runde må imidlertid komiteen vurdere om et forslag er i samsvar med NKR og tilsynsforskriftens krav til akkreditering av nye studietilbud. Komiteen leverer sin innstilling til SA, som på dette grunnlag fremmer saken for Utdanningsutvalget. Det er universitetsstyret som tar den endelige avgjørelsen om studieprogrammet skal opprettes.

Høsten 2017 gjennomførte Programopprettingskomiteen, på eget initiativ, en evaluering av hvordan ordningen har fungert. Dette ledet til en rapport med en del forslag til endringer i komiteens sammensetning, prosedyrer og arbeidsmåte. Rapporten, som er ført i pennen av Toril Eikaas Eide fra SA, er tatt inn som vedlegg 2 til herværende rapport. Selv om rapporten peker på flere mulige forbedringer, er hovedbudskapet at Programopprettingskomiteen har fungert godt og, implisitt, at ordningen bør videreføres.

Arbeidsgruppen slutter seg til den positive vurderingen av Programopprettingskomiteen, men bemerker også at komiteens egenevaluering viser at det er krevende å kombinere rollen som rådgiver og rollen som kontrollør. Denne utfordringen må antas å bli enda større dersom komiteen også får en rolle knyttet til evaluering av kvaliteten på eksisterende studietilbud.

I tråd med Programopprettingskomiteens egenevaluering vil arbeidsgruppen ta til orde for en klarere sonndring mellom rollene som rådgiver og kontrollør. Arbeidsgruppen har ikke gjort seg opp en bestemt oppfatning av om begge funksjonene bør ligge til en fremtidig Studiekvalitetskomité, eller om rådgivningsfunksjonen bør legges til et annet organ. Arbeidsgruppen er imidlertid kjent med at DigUiB er i ferd med å etablere en prosjektgruppe som skal tilby interesserte fakulteter/institutter hjelp til utvikling eller redesign av helhetlige studieprogram og enkeltemner, med hovedvekt på samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelser og lærings-, undervisnings- og vurderingsformer. Gruppen vil ha særskilt fokus på digitale verktøy og undervisnings- og vurderingsformer som støtter aktiv læring, med utgangspunkt i erfaringene gjort i TALIDA-prosjektet. En av målsetningene er å etablere fakultetsvise læringsdesignerteam som bindeledd mellom DigUiBs læringslab og emneansvarlige/programansvarlige. Prosjektgruppen ledes av gruppeleder for læringsstøttegruppen ved SA og inkluderer blant annet representanter fra Uniped. Denne prosjektgruppen kan utgjøre kimen til en permanent gruppe med ansvar for å bistå fakultetene/instituttene i arbeidet med kvalitetssikring av eksisterende så vel som nye studietilbud.

Dersom Utdanningsutvalget skulle ønske å skille rådgivningsfunksjonen ut fra dagens Programopprettingskomité/fremtidens Studiekvalitetskomité og legge den til en egen gruppe, må det drøftes hvordan denne gruppen skal innplasseres i UiBs organisasjon. Etter arbeidsgruppens syn er det imidlertid nærliggende å legge den direkte inn under Utdanningsutvalget, på samme vis som dagens Programopprettingskomité. Alternativt kan man legge gruppen inn under Studiekvalitetskomiteen, som første instans i et toleddet veilednings-/kontrollregime.

Dersom Programopprettingskomiteen/Studiekvalitetskomiteen får en mer rendyrket kontrollfunksjon, oppstår spørsmålet om hvilke saker den bør behandle. Arbeidsgruppen forutsetter at komiteen fortsatt skal vurdere alle forslag om nye studieprogram. Når det gjelder komiteens rolle i arbeidet med å vurdere eksisterende studieprogram, bemerker arbeidsgruppen at det hverken er ønskelig eller praktisk gjennomførbart å gi komiteen i oppdrag å kontrollere alle eksisterende studieprogram ved UiB. Som utgangspunkt og hovedregel må denne jobben, som påpekt i punkt 7 ovenfor, ligge til de enkelte programstyrene/instituttene/fakultetene.

Arbeidsgruppen vil på denne bakgrunn foreslå at Studiekvalitetskomiteen bare vurderer eksisterende studieprogram i tilfeller hvor et programstyre ber komiteen om en slik vurdering. Dette kan være særlig aktuelt i forbindelse med større revisjoner av eksisterende studieprogram, eller i tilfeller hvor stort frafall eller negative studentevalueringer tyder på at det er behov for en gjennomgang av programmet. Komiteens kapasitet til å håndtere forespørsler fra programstyrene vil variere avhengig av om komiteen samtidig arbeider med søknader om oppretting av nye studieprogram, men arbeidsgruppen legger til grunn at komiteen vil kunne håndtere velbegrunnede forespørsler innen rimelig tid. I de fleste tilfeller er det naturlig at et programstyret først henvender seg til den foreslåtte Læringsdesinggruppen.

Arbeidsgruppen tror og håper at programstyrene vil se verdien av et eksternt kvalitetsstempel på egne studieprogram. Dersom det skulle vise seg at dette ikke slår til, får man vurdere nærmere hvordan man kan sikre at Studiekvalitetskomiteen får et sakstilfang som gjør at komiteen kan bidra til å fremme en felles, tverrfakultær kvalitetskultur ved UiB.

I samsvar med den vekt som arbeidsgruppen generelt tillegger fagfelleperspektivet på kvaliteten i utdanningene, vil arbeidsgruppen legge til at Studiekvalitetskomiteen alltid bør ha ett medlem med innsikt i angjeldende fagområde. Arbeidsgruppen ser for seg at dette fagkyndige medlemmet av komiteen oppnevnes på ad hoc-basis, gjerne etter forslag fra det aktuelle fakultetet/instituttet. I mange tilfeller kan det være naturlig å oppnevne en av de eksterne fagfellene, men det må også være rom for å oppnevne andre fagfeller.

For at komiteen på best mulig vis skal kunne bidra til en felles, tverrfakultær kvalitetskultur ved UiB, er det også ønskelig at den, på rotasjonsbasis, har medlemmer fra studieadministrasjonen fra ulike fakulteter. En variant kan være to medlemmer fra to av de fakultetene som på det aktuelle tidspunkt ikke er representert i komiteen på studiedekannivå. Disse medlemmene vil både tilføre komiteen verdifull innsikt i studiekvalitetsarbeidet på fakultetene, og gjennom deres arbeid i komiteen opparbeide seg kompetansen som deretter vil tilflyte fakultetsnivået.

Ettersom komiteens samlede arbeidsbelastning må antas å øke dersom komiteens mandat utvides langs de ovenfor skisserte linjer, bør det åpnes for at ikke alle komiteens medlemmer nødvendigvis må delta i håndteringen av alle sakene.

9. Virkemidler for å stimulere til kvalitetsutvikling – «kultur for kvalitet»

Den største delen av arbeidet med kvalitetsutvikling i utdanningene våre, foregår i de daglige uformaliserte vurderingene og diskusjonene ute i fagmiljøene og på instituttene. Det er viktig at dette kvalitetsfokusset opprettholdes og videreutvikles, gjennom uformelle og formaliserte tiltak og virkemidler.

Å få til en kultur for kvalitet er noe mer enn å ha et fungerende kvalitetssikringssystem. Innledningsvis ble det referert til at viktige kjennetegn er en felles forståelse av hva som definerer kvalitet, og tilrettelegginger slik at de faglig ansatte skal bli mer engasjert i utdanning og læring. Insentiver er viktig for å få dette til.

Et viktig formål med UiBs handlingsplan for kvalitet i utdanning er at tiltakene samlet sett skal bidra til å bygge opp under en kultur for kvalitet. Blant virkemidler i planen som skal være med å bidra til dette, finner vi tiltak som er knyttet opp til å øke bruken av studentaktive undervisnings- og vurderingsformer som fremmer læring, økt internasjonalisering, fokus på digitalisering for læring, større grad av samspill med arbeidslivet i utvikling av studieprogrammene og i form av økt bruk av praksis i utdanningene. Andre aktiviteter er knyttet opp til utdanningsledelse, herunder innføring av krav om undervisningsportefølje som dokumentasjon ved tilsetting og opprykk. Det er også satt opp tiltak som skal bidra til en styrke støttefunksjonene knyttet til undervisningsutvikling mv.

Insentiver som angir ønsket retning på aktiviteter, er viktig for å få bygge en kvalitetskultur. Handlingsplanen inneholder flere insentivtiltak.

Implementering av meritteringssystemer for fremragende undervisere på alle fakultetene innen 2021, er et viktig tiltak som har til hensikt å stimulere underviserne til å innta en forskende tilnærming til egen undervisningspraksis. Tiltaket understøttes av tiltak i planen som å likestille undervisningsfaglig kompetanse og undervisningskvalitet med forskning ved tilsetting, opprykk og lønnsutvikling. Strengere praksis når det gjelder å følge opp kravet om pedagogisk basiskompetanse innen et år etter tilsetting er også viktig. Det samme gjelder tiltaket om å videreutvikle og styrke det universitetspedagogiske kurstilbudet.

Videre er det etablert en insentivordning som har som formål å tilrettelegge for utviklingstiltak som skal bidra til økt studiekvalitet og til økt gjennomføring. Midlene utlyses en gang i året og Utdanningsutvalget vedtar hvilke fokusområder som skal prioriteres det inneværende året. Se kapittel 13. for mer informasjon om ordningen. Et annet insentiv som bidrar til å sette utdanningskvalitet på dagsorden, er UiBs interne pris for utdanningskvalitet: Ugleprisen. Prisen blir tildelt av Utdanningsutvalget, og skal gå til fagmiljø som kan dokumentere særlig vellykkede tiltak for studiekvalitet. Vinneren av Ugleprisen er UiBs kandidat til den nasjonale utdanningskvalitetsprisen. Flere av fakultetene har de senere årene etablert ordning med fakultære utdanningskvalitetspriser.

10. Studentinvolvering

Studentinvolvering er sentralt for å fremme kvalitet i utdanning. Studentenes læring er hele poenget med UiBs system for kvalitetsarbeid i utdanningene. Studenter og

studenttillitsvalgte bidrar med perspektiver på kvalitetsarbeidet som må tillegges stor vekt.

Det er viktig at Universitetet gir studentrepresentantene i Studentparlamentet og Arbeidsutvalget nødvendig opplæring for å sitte i styrer, råd og utvalg. God opplæring av studenttillitsvalgte gir kvalitet i alle ledd av UiBs politiske og faglige arbeid. Opplæringen bør ikke bare gjelde det øverste demokratiske organet, men også studentutvalg og fagutvalg..

Studenter og studenttillitsvalgte må involveres tidlig i alle faser av UiBs kvalitetsarbeid i utdanningene.

Involvering av studentenes tillitsvalgte er særlig viktig ved evaluering av undervisningstiltak og studietilbud. Dagens utgave av Kvalitetshåndboken sier «bare» at det skal utarbeides skriftlige evalueringsrapporter som skal behandles av aktuelle styrer og/eller utvalg, og deretter være tilgjengelige for studentene gjennom Studiekvalitetsbasen (punkt 13). Det er verd å merke seg at evaluering kan foregå på ulikt vis; digitale spørreskjema, referansegrupper mv. Det er også viktig at evalueringene etterspør opplevelsen av helheten i semestrene.

Uansett hvilken evalueringsform som velges, er det viktig at resultatene fra evalueringen skriftliggjøres. For studentevalueringer av emner er det presisert at «hovedresultatene» av evalueringene skal gjøres kjent for studentene gjennom emne- og programrapporter i Studiekvalitetsbasen (punkt 13.1).

Etter overgang til digital studentevaluering av de fleste emner kan det spørres om studentenes tillitsvalgte i de styrer og/eller utvalg som håndterer evalueringsrapportene, bør få tilgang også til de underliggende rådataene. I tilfeller hvor de digitale studentevalueringene inneholder fritekstfelt, er det imidlertid erfaringsmessig behov for en gjennomgang av disse før det kan være aktuelt å gjøre dem tilgjengelige for andre enn den emneansvarlige og dennes nærmeste leder. Arbeidsgruppen vil imidlertid anbefale at øvrige deler av emneevalueringene regelmessig inkluderes i evalueringsrapportene som deretter behandles av styrer og/eller utvalg hvor studentene er representert. I tilfeller hvor studentevalueringen gir grunn til bekymring, bør det aktuelle styret og/eller utvalg kunne be om å få se også kommentarene i fritekstfeltene, med unntak av kommentarer som ikke fremstår som konstruktive eller saklige.

11. Rekruttering, informasjon til og mottak av nye studenter

Arbeidsgruppen ser ikke noe stort behov for å endre på Kvalitetshåndbokens beskrivelse av UiBs rekrutteringsarbeid eller informasjon til og mottak av nye studenter.

12. Incentivordninger

UiB etablerte i 2017 en ny incentivordning for studiekvalitet, til erstatning for det i Kvalitetshåndbokens punkt 11 omtalte «Program for evaluering og kvalitetsutvikling» («PEK»). Den nye ordningen skal bidra til kvalitet i utdanningene og til økt studiegjennomstrømning, og har samme varighet som inneværende strategiperiode,

dvs. ut 2022. Incentivordninger for fremragende miljø og prosjekter er også hjemlet i UiBs *Handlingsplan for kvalitet i utdanning*.

Formålet med incentivordningen er å tilrettelegge for utviklingstiltak som skal bidra til økt studiekvalitet og til økt gjennomføring. Utdanningsutvalget tildeler midler i henhold til vedtatte retningslinjer og satsningsområder. Det tildeles midler til prosjekter av tidsavgrenset varighet, og for ett år om gangen.

Arbeidsgruppen anbefaler at insentivmidler knyttes til tiltak som blir satt i verk etter emne - eller programevalueringer. Gruppen foreslår derfor at prosjekter som settes i gang som følge av evalueringer, inngår som et satsingsområde i insentivordningen.

Det er velkjent at det er både fordeler og ulemper med insentivsystemer. Det er en iboende fare for at insentivordninger bidrar til at det er dem som allerede er best som vinner frem i kampen om ressursene. På den måten kan meritteringssystemet bidra til å heve dem som allerede er gode, men da på bekostning av fagmiljøer/emner/studieprogram hvor behovet for arbeid med utdanningskvaliteten er langt større. Det er viktig å være bevisst og å prøve å demme opp for denne type slagsider.

13. Mentorordning

Handlingsplan for styrking av læringsmiljøet ved Universitetet i Bergen (2016-2019) har som et av sine tiltak å sørge for at alle studenter har tilbud om en faglig mentorordning innen 2019. Et viktig formål med tiltaket, er at bedre oppfølging og veiledning skal føre til bedre læring og fullføring.

Det eksisterer forskjellige former for mentorordninger ved UiB. Disse har ulikt format og varierende grad av spredning ved de enkelte fakultetene. Det er ennå et godt stykke vei å gå til alle studenter har tilbud om mentorordning.

Kunnskapsdepartementet har bedt Universitetet i Bergen om å gjennomføre en utredning om mentorordning. UiB har tatt på seg dette arbeidet, som skal ferdigstilles i løpet våren 2018.

Bakgrunnen for henvendelsen er at Stortinget i anmodningsvedtak nr. 769 har bedt regjeringen om: *(..) å utrede hvordan man trinnvis kan innføre en mentorordning i høyere utdanning.*

Ifølge bestillingen fra departementet, skal utredningen inneholde en kartlegging av mentorordninger internasjonalt, en oppsummering av arbeidet ved UiB når det gjelder innføring av mentorordning for våre studenter, og hvilke erfaringer vi har gjort.

Mentorordninger, i betydningen ordninger der studentene får bedre faglig oppfølging og veiledning, er et viktig kvalitetstiltak. Temaet bør derfor omtales i Kvalitetshandboken som et eget punkt.

14. Synliggjøring av Kvalitetshåndboken

Diskusjoner i arbeidsgruppen har vist at flere ansatte ikke kjenner til at det finnes en kvalitetshåndbok ved UiB, eller at man ikke kommer på å bruke boken i situasjoner der den kunne vært til nytte.

Spørsmålet er følgelig hvordan vi kan sikre at systemet for kvalitetshåndtering er kjent blant alle ansatte og motivere ansatte til å bruke systemet i hverdagen?

Det er en forutsetning at nye brukere tidlig blir eksponert for kvalitetshåndboken. I dag må brukerne selv aktivt søke opp boken. Man bør vurdere en annen plassering av boken, eksempelvis at man integrerer den lett tilgjengelig for ansatte og studenter i MittUiB. Nye studenter bør allerede i oppstartsukken gjøres kjent med Kvalitetshåndboken, og dermed både med de forventninger de med rette kan ha til kvaliteten på UiBs studietilbud og deres muligheter til å bidra aktivt i det løpende arbeidet med å bevare og forbedre utdanningskvaliteten.

Et mer radikalt forslag er at alle ansatte gjennomfører obligatorisk e-kurs, «kvalitet i praksis», innen en viss frist etter ansettelse.

I tillegg til å være jevnlig eksponert for boken, må de ansatte motiveres til å bruke den. Det kan tenkes at søknader om midler til kvalitetsforbedrende tiltak gjøres gjennom nettstedet for boken, og at rapportering foregår samme sted. Det kan også tenkes at boken knyttes opp mot studiebarometeret, og at man kobler det årlige studiebarometeret og avsnitt i boken på en slik måte at området som scorer dårlig får økt kollektivt fokus kommende studieår.

Det er videre viktig at nettsiden til kvalitetshåndboken er god, der punktene i håndboken er med, sammen med maler, tips og regler.

15. Systemstøtte for lagring og oppfølging av saker – opprusting av Kvalitetsbasen

En del av arbeidsgruppens mandat er å vurdere systemstøtte for lagring og oppfølging av saker. Per i dag har vi Studiekvalitetsbasen som skal ivareta dette behovet: <https://kvalitetsbasen.app.uib.no/>. Basen inneholder årsrapporter, emne- og programevalueringer inklusive studentevalueringer, og andre evalueringer.

Studiekvalitetsbasen er åpen og alle som ønsker det kan gå inn og se. Arbeidsgruppens inntrykk er imidlertid at svært få ansatte eller studenter bruker basen.

Studiekvalitetsbasen er bygget opp som et fillagringssystem. Systemet er uten gode muligheter for å kunne se om, og eventuelt hvordan, problemstillinger med oppfølgingsbehov blir fulgt opp. Malene til emneevalueringen legger opp til at det skal orienteres om hva som er gjort siden sist evaluering, men dette blir ikke alltid gjort. Det er heller ikke mulig for å gi tilbakemeldinger gjennom systemet.

På denne bakgrunn er arbeidsgruppen bedt om å ta stilling til om basen er tilstrekkelig for å sikre lagring, tilgjengeliggjøring og oppfølging av evalueringer, eller om, og i tilfellet hvordan den må endres/suppleres.

Arbeidsgruppen ser først på spørsmålet om tilgangen til Studiekvalitetsbasen bør begrenses.

En åpen base forutsetter at opplysninger som kan knyttets til enkeltpersoner/ansatte må anonymiseres i den grad opplysningene omfattes av taushetsplikt. I en del tilfeller innebærer anonymiseringen unektelig at rapportene som legges inn i basen kan gi et lite representativt bilde av evalueringen. Det vil også være arbeidskrevende å anonymisere rapportene, særlig dersom man i større grad enn i dag vil påse at man ikke anonymiserer mer enn rettslig påkrevd, for slik å sikre mest mulig representative rapporter.

Arbeidsgruppen vil likevel ikke anbefale at tilgangen til Studiekvalitetsbasen begrenses. På prinsipielt grunnlag mener vi at resultatene av UiBs interne evalueringsarbeid bør være offentlig tilgjengelig. Anonymisering av sensitive personopplysninger slipper man uansett ikke unna med mindre tilgangen til basen gjøres så snever at hele poenget med basen faller bort. Anonymisering må dessuten i alle tilfelle foretas før de aktuelle rapportene kan behandles i styrer og/eller utvalg på institutt-/fakultetsnivå.

Arbeidsgruppen ser deretter på spørsmålet om systemstøtte for oppfølging av evalueringsrapportene som legges inn i Studiekvalitetsbasen. Det er på det rene at dagens løsning ikke gir gode muligheter for å kunne se om, og eventuelt hvordan, problemstillinger med oppfølgingsbehov blir fulgt opp – f.eks. i form av en funksjon for å gi tilbakemeldinger gjennom systemet. Slik arbeidsgruppen ser det, vil imidlertid innføring av slike muligheter medføre at Studiekvalitetsbasen utvikles i retning av et sentralisert verktøy for kontroll med undervisningstilbudene ved fakultetene. Arbeidsgruppen peker her på at oppfølgingen av emne- og programevalueringer skjer på fakultets- og instituttnivå.

Malene til emneevalueringene legger dessuten opp til at det skal redegjøres for hva som er gjort siden sist evaluering. Det er nok riktig at dette ikke alltid blir gjort, men dette er noe som etter arbeidsgruppens oppfatning må håndteres på fakultets- og instituttnivå i de styrer og/eller utvalg som har ansvar for å følge opp evalueringene. Arbeidsgruppen antar for øvrig at dersom UiB lykkes med å gjøre Studiekvalitetsbasen mer synlig og til en informasjonskilde som regelmessig benyttes av studenter og ansatte, så vil dette føre til at fakultetene/instituttene bli mer opptatt av at kritiske evalueringsrapporter følges opp i etterfølgende rapporter.

Det blir vurdert som en fordel om systemet har en funksjonalitet med automatisk varsling for når de ulike rapportene skal leveres inn.

Arbeidet med å synliggjøre Studiekvalitetsbasen bør inkludere lenker der de aktuelle rapportene i basen både til UiBs åpne nettsider hvor de aktuelle studietilbudene omtales, og til emnenes sider i MittUiB/Canvas.

Vedlegg 1: Sammenstilling av nåværende og foreslått kvalitetssystem

Nåværende kvalitetssikringssystem	Syklus	Ansvarlig	Foreslått systematisk kvalitetsarbeid	Syklus	Ansvarlig
Emneevaluering	Hvert 3.år	Emneansvarlig	Egenvurdering	Årlig	Emne/ undervisnings- ansvarlig
			Emneevaluering	Hvert 3.år	Innhold: Emne- ansvarlig Plan for gjennomføring: Programstyret
Program-evaluering	Hvert 5.år	Programstyre/ institutt	Program-evaluering	Hvert 5.år	Programstyret
Programsensor			Ekstern fagfelle		
Programsensor-rapport	Årlig, funksjonsperiode 4 år Fokus på: - Ekstern sensur - Vurderingsordninger - kunne erstatte program-evaluering	Sentral mal for rapport med mulighet for justerte oppdrag fra programstyre/ institutt	Årsrapport, ekstern fagfelle	Årlig, funksjonsperiode 4 år Fokus på: - kvalitet i LU, Sammenheng emner/ program - bidra i programmets kvalitetsarbeid	Programstyret lager oppdrag hvert år
Utdanningsmelding	Årlig	Institutt, fakultet, sentralt	Årsrapport med dialogmøte, oppsummert i referat med oppfølgingspunkt	Årlig	Programstyre, institutt, fakultet, universitetet sentralt
			Egenevaluering	Hvert 5.år Status for studieportefølje, overordnet strategisk fokus	Institutt, fakultet, universitetet sentralt
Program-opprettingskomiteen	Ved oppretting av nye program		Studiekvalitetskomité læringsdesignsgruppe	- oppretting av nye program - revisjon av eksisterende program - veiledning i programdesign	

Vedlegg 2: Forslag til oppdatering av retningslinjer for ekstern fagfeller ved Universitetet i Bergen

Vedtatt av universitetsstyret XXXX

1. Eksterne fagfellevurderinger utgjør en viktig del av UiBs arbeid med kvaliteten på studietilbudet.
2. Fakultetene oppnevner en eller flere eksterne fagfeller for hvert studieprogram. Funksjonstiden er normalt 4 år.
3. Programstyret som studieprogrammet hører inn under skal årlig angi hvilke sider ved studietilbudet som ønskes vurdert av fagfellene. Tidligere fagfellevurderinger, interne program- og emneevalueringer, tilbakemeldinger fra studenter og involverte undervisere og oversikter over studiepoengproduksjon, eksamensresultater og frafall vil gi programstyrene grunnlag for å avgjøre hvilke spørsmål fagfellene bør se nærmere på. Fagfellene står likevel fritt til å undersøke også andre sider ved studieprogrammet. De kan i den anledning be om den dokumentasjon som de finner hensiktsmessig.
4. Det er ønskelig at de eksterne fagfellene er særlig oppmerksomme på:
 - a. Sammenhengen mellom læringsutbyttebeskrivelsene og de lærings-, undervisnings- og vurderingsformer som inngår i et studieprogram eller enkeltemner i dette
 - b. Sammenhengen mellom de emner som inngår i studieprogrammet
 - c. Kvalitetsutviklingsarbeidet knyttet til studieprogrammet
5. Fagfellene skal årlig utarbeide en skriftlig rapport som sendes programstyret.
6. Oppfølgingen av tidligere foreslåtte tiltak skal alltid vurderes som ledd i neste års oppdrag.
7. Rapportene fra fagfellene skal omtales i de programevalueringer som programstyret skal gjennomføre hvert 5. år.
8. Fagfellene skal minst én gang i løpet av funksjonstiden møte tilsatte og studenter for en samtale om kvalitetsutviklingen av studieprogrammet.
9. De eksterne fagfellene kan bli bedt om å bidra i UiBs Programopprettingskomite [Studiekvalitetskomitè] når vedkommende fagmiljø søker om oppretting av nye studietilbud.
10. Vervet som ekstern fagfelle honoreres av fakultetet etter nærmere avtale.

Programoppretingsarbeidet ved UiB i 2016 og 2017

Kort rapport med uformell evaluering basert på innspill

fra de to programoppretingskomitéene, samt noen tanker om veien videre

Bakgrunn

Ordninger, støttedokumenter og komitésammensetninger

I 2015 ble det ved UiB gjennomført et pilotprosjekt der det ble utprøvd nye prosedyrer og tiltak knyttet til oppretting av nye studieprogram. Som verktøy i arbeidet hadde fagmiljøene en NOKUT-basert, UiB-tilpasset søknadsmal med veiledninger. I tillegg ble det satt ned en gruppe på to som skulle bistå fakultetene og deres fagmiljøer i dette arbeidet. Gruppen besto av professor Arild Raaheim, Program for universitetspedagogikk, og seniorrådgiver Toril Eikaas Eide, SA.

Denne ordningen fortsatte i 2016 med noen justeringer på bakgrunn av erfaringer fra 2015. Søknadsmal og veiledninger ble revidert og gjort enklere, og gruppen/komitéen som skulle bistå fakultetene/fagmiljøene ble utvidet, samtidig som tiden for arbeidsprosess og tilbakemeldinger ble forlenget. Komitéen ble oppnevnt i mars dette året og bestod av utdanningsdekanene ved MN og SV, Harald Walderhaug og Knut Hidle, to universitetspedagoger, førsteamanuensene Monika Kvernevik, universitetspedagog ved MED, og Yael Harlap, U-ped, samt seniorrådgiver Toril Eikaas Eide, SA.

I 2017 ble ordningen videreført med et par justeringer. Den ene gikk på at selve prosessen ble strukket noe lengre ut i tid. Dette ble gjort for å få mer til tid drøfting og tilbakemeldinger til fakulteter og fagmiljøer underveis. Den andre endringen gikk på sammensetningen av komitéen, som ble oppnevnt i februar. Den bestod fortsatt av to visedekaner, men denne gang kom de fra henholdsvis KMD, Hans Knut Sveen, og HF, Claus Huitfeldt. I tillegg ble studentene representert med Håkon Randgaard Mikalsen og Svein Martin Stenseth, som delvis alternerte. Videre kom Cecilie Boge fra SA inn i komitéen, Monika Kvernenes hadde dessverre ikke anledning til å være med videre, mens både Yael Harlap fra U-ped og Toril Eikaas Eide fra SA fortsatte i komitéen.

I august 2017 gikk nyoppnevnt visedekan ved KMD, Linda Herfindal Lien, inn i komitéen da Hans Knut Sveen på grunn av mye reisefravær ba om avløsning.

Arbeidsprosessen i grove trekk, komitéenes samhandling med fagmiljøene

- To informasjons-/veiledningsmøter ble arrangert våren 2016. Innholdet her var informasjon om søknadsmal med veiledninger, studietilsynsforskriftens kvalitetskrav, Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR), og tilbud om videre dialog med fagmiljøer som ønsket det.

De programopprettingene i 2017 som var meldt i utdanningsmeldingene, var alle fra HF⁵. De var en del av fakultetets prosjekt HF2018, som da allerede hadde vært i gang i ca et år. Det ble derfor ikke fra komitéens/SAs side holdt informasjonsmøter tilsvarende dem i 2016.

Viktige milepæler i arbeidet:

- ☐ Fakultetene sendte inn søknadsutkast innen en på forhånd fastsatt frist. I 2016 var den 1. september, mens den i 2017 var 10. mai. HF oversendte sine søknadsutkast helt i begynnelsen av mai.
- ☐ Komitéens arbeid med vurdering av utkastene startet umiddelbart etter, og tilbakemeldingene til fakultetene og deres fagmiljøer foregikk i 2016 i uke 23 – 24, mens møtene for tilbakemelding til HF-miljøene i 2017 ble holdt 11.-15. mai.
- ☐ Frist for oversending av endelige søknader var 3. oktober i 2016 og 28. august i 2017.
- ☐ I tiden mellom tilbakemeldingene på søknadsutkast og fristen for innlevering av endelig søknad kunne fagmiljøene arbeide videre med søknadene, inkludert studieplaner med tilhørende emnebeskrivelser.
- ☐ I 2016 laget komitéen ikke en egen skriftlig vurdering av de innsendte søknadene. Dette hadde blant annet å gjøre med den korte tiden mellom mottak av endelig søknad og behandling i UU og U-styre. Vurderingene fra komitéen ble innbakt i SAs saksforelegg til UU. I 2017 derimot utarbeidet komitéen skriftlige vurderinger, og saksforelegget fra SA ble forfattet av andre enn SAs medlemmer i komitéen.

Evalueringsgrunnlag

Evalueringsgrunnlag

Vurderingene nedenfor er dels basert på innspill fra de to komitéene innhentet i et felles evalueringsmøte 21.06. 2017, og dels basert på løpende erfaringer og drøftinger i hver av komitéene i løpet av arbeidsprosessen. Det felles evalueringsmøtet ble holdt etter at HF-miljøene hadde fått tilbakemeldinger på søknadene sine, men altså før komitéen hadde mottatt deres endelige søknader.

Fellesmøtet 21.06. 2017

Studentene stilte med en representant på dette møtet. For øvrig var begge komitéene fulltallige.

I lys av erfaringene fra arbeidsprosessen, søknadene og møtene med fagmiljøene ble følgende tema diskutert

1. Resultater av programopprettingsprosessene
2. Komitéens mandat og rolle – Hva skal komitéen levere?
3. Sammensetningen av komitéen
4. Innspill og assistanse til fagmiljøene i programutviklingsarbeidet – endre modellen?

⁵ SV vedtok senere å sende søknad om oppretting av et lektorprogram i samfunnskunnskap med master i sosiologi. Da var det ikke tid til informasjonsmøter. Prosessen knyttet til lektorprogrammet foregikk noe senere i semesteret, men også den var avsluttet før sommerferien. Denne søknaden hadde som forutsetning at KD tildelte 20 nye studieplasser til formålet. Plassene var ikke tatt med i statsbudsjettet for 2018, og SV trakk søknaden høsten 2017. Delvis på grunn av dette, og delvis fordi HF søkte om å opprette hele sju nye studieprogram, omtales for enkelhets skyld bare HF her.

5. Veien videre?
6. Noen konkrete forslag til endringer/oppfølging

1. Resultater av programopprettingsprosessene

De to komitéene i fellesmøtet hadde ulik bakgrunn for å vurdere resultatene av prosessene med oppretting av nye studieprogram. 2016-komiteén hadde for lengst avsluttet sitt arbeid med søknadsutkastene, veiledningsrundene og vurderingene av de endelige søknadene. Søknadene var ferdigbehandlet i både UU og U-styre. Da evalueringsmøtet ble holdt, hadde 2017-komiteén vurdert søknadsutkast fra HF og SV og gjennomført møter der fagmiljøene hadde fått tilbakemelding på programmene sine med innspill blant annet om hva som måtte eller burde endres.

2016

HF-fakultetet søkte om og fikk opprettet et integrert lektorprogram (historie, religionsvitenskap). MN-fakultetet søkte om og fikk opprettet fire nye ingeniørprogram. De hadde sin prodekan for utdanning, Harald Walderhaug, med i komitéen. Det samme hadde også SV-fakultetet med Knut Hidle. SV-fakultetet søkte om og fikk opprettet seks nye program.

Knut Hidle fra SV sa at SV var veldig godt fornøyd med både prosessen og utvalgets arbeid og veiledning. Det ble substansielle forbedringer i programmene i løpet av prosessen. Også fagmiljøene så positivt både på prosessen og resultatene for programmene.

Harald Walderhaug fra MN viste også til at fagmiljøene var fornøyd med at de hadde fått så vidt detaljerte tilbakemeldinger. Det var også positivt at gjenbruksemnene (de som ikke ble utviklet spesielt for eller revidert i forbindelse med de nye programmene) ble gjennomgått detaljert. Han framhevet at det var viktig at det å bruke eksisterende emner ikke skulle bli en sovepute, men at det også i slike emner blir jobbet fram samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsene, undervisnings-måtene og vurderingsformene. De som virkelig hadde jobbet med å få til slikt samsvar, hadde skjönt betydningen av det.

For MN var det en utfordring med tanke på helhet i programmene at mange av gjenbruksemnene ble brukt i svært mange til dels ulike studieprogram.

2017

Da evalueringsmøtet ble holdt, var 2017-komiteén, som nevnt ovenfor, midt i løpet med programopprettingsarbeidet. SV hadde levert et søknadsutkast om oppretting av et integrert lektorprogram i samfunnskunnskap (som ble trukket i oktober da statsbudsjettet ikke inneholdt de forutsatte studieplassene.)

Claus Huitfeldt fra HF hadde et generelt inntrykk av at komitéens klare tilbakemeldinger til fagmiljøene stort sett var blitt positivt oppfattet, og at for eksempel bedre samsvar ville bli innarbeidet i programmene.

Felles vurderinger for 2016 og 2017

Evalueringsmøtet av enige om følgende:

- ☐ Det tar tid – og må ta tid – før vi virkelig ser resultater av kvalitetsarbeid knyttet til oppretting (og revisjon) av studieprogram. Det handler om å sakte snu hele universitetet, noe som både krever innsats forankret og ledet sentralt og motivasjon og innsats lokalt.

- Komitéene syntes det hadde vært fint å møte fagmiljøene, og fremhevet at møtene ble opplevd som konstruktive. De fleste fagfolkene var positive, selv om noen var skeptiske til å forandre.
- Av og til var det en utfordring å få fram at komitéens tilbakemeldinger handlet først og fremst om kvalitet og ikke mest om form, når komitéen også måtte peke på en del formelle forhold.
- Komitémedlemmene fremhevet at et positivt og viktig resultat av komitéarbeidet var deres egen læring og eget utbytte i form av bevisstgjøring og kompetanseheving.

2. Komitéens mandat og rolle – Hva skal komitéen levere?

I UU-sakene der programoppsettungskomitéene ble vedtatt opprettet, omtales de som «veilednings- og vurderingskomité», en gruppe som skal bistå fakultetene i arbeidet med å utforme studieprogrammene og «støtte fakultetene i deres arbeid med å opprette nye studietilbud».

Komitémedlemmene uttrykte en viss usikkerhet med hensyn til hvordan dette mandatet skulle tolkes i praksis. Fra U-peds side ble det hevdet at det ikke var mandatet, men ressursene som var det viktigste. Det burde være nok ressurser og tid til at det var mulig for komitéen eller andre sammen med fagmiljøene å gå grundig inn i arbeidet med å få fram gode, helhetlige studieprogram, blant annet med gode læringsutbyttebeskrivelser og samsvar mellom dem og arbeids- og vurderingsformene.

Når det gjaldt spørsmålet om hva komitéen skulle levere, kom det innspill om at komitéen burde holde seg på et diskursivt plan, heller enn å komme med klare anbefalinger. Komitéen opplevde imidlertid flere utfordringer og dilemmaer knyttet til rolle og mandat:

Kontakt med de emneansvarlige

Ett dilemma var at det i tilbakemeldingsarbeidet var vanskelig å nå helt ut til de emneansvarlige, som jo er de som skulle sikre emne kvaliteten og sammenhengen mellom emnene.

Arbeidsomfang

Et annet dilemma var omfanget av dokumenter og belastningen med å lese og gå grundig igjennom de mange sidene for hvert program (søknad, studieplan, emnebeskrivelser). Dette reiste spørsmål om hvorvidt dette arbeidet kunne vært organisert og/eller fordelt på andre måter, for eksempel om mer av arbeidet i prosessen kunne vært gjort av fakultetene selv. Det ble hevdet at det i så fall var behov for ytterligere kompetanseheving ved fakultetene, selv om de siste års arbeid med programoppsetting og/eller programrevisjon hadde betydd mye for kompetansen ved de fakultetene som hadde vært involvert. En annet grep for å dempe arbeidsbelastningen noe, kunne være å forlenge perioden for arbeidet med programmene ytterligere. Avhengig av omfang av og form for støtte til fagmiljøene, ville en slik forlengelse muligens også kunne bidra til mer motivasjon i fagmiljøene i arbeidet med programmene, og minske enkeltes opplevelse av at arbeidet var et pliktøp pålagt av UiB sentralt.

Kvalitetsambisjoner vs «utenforliggende» hensyn

Begge årene opplevde komitéen at det var vanskelig å avgjøre hvor den skulle legge ambisjonsnivået (hvor streng den skulle være). Komitéen opplevde et dilemma når det gjaldt i hvilken grad den skulle tenke prinsipielt og i hvilken grad den skulle tenke kontekstuell. Slike dilemmaer kunne være knyttet til hvor raskt i løpet av de siste par årene en skulle kreve bedre kvalitet i programmene enn tidligere. Det kunne også oppstå dilemmaer relatert til økonomi. Implisitte politiske føringer skapte også dilemmaer, som forpliktelsen til å oppfylle

UiBs samfunnsoppdrag, «bestillinger» fra arbeidsliv/bransjer og UiBs store ambisjoner om nesten umiddelbart å levere etterlyste studieprogram. Eksempler her er behov i regionen for ingeniørutdanninger og UiBs tydelige målsetting om å dekke behovene raskest mulig. Et annet eksempel komitéen trakk fram, var den planlagte etableringen av Media City Bergen (MCB), som gjorde det praktisk talt uaktuelt i 2016 å ikke opprette SVs seks nye studieprogram. Planen var der å ta opp studenter høsten 2017 (samtidig med innflyttingen i det helt nye MCB). Nå ble ikke dette en reell utfordring for komitéen fordi de omsøkte programmene holdt høy kvalitet.

Presisering av mandat

I løpet av arbeidet i 2017 opplevde komitéen noen dilemmaer som så vanskelige at den ba om et møte med viserektor for utdanning for å få en avklaring på hvor «streng» den med utgangspunkt i nasjonale rammer og krav skulle være. Komitéen fikk da presisert at den skulle levere en kvalitetsfaglig vurdering uavhengig av eventuelle politiske føringer. Aktuelle politiske hensyn skulle i så fall ivaretas av andre i saksbehandlingsprosessen.

3. Sammensetningen av komitéene

UU hadde vedtatt sammensetningen av komitéene, en sammensetning medlemmene i begge komitéene mente var god. Som vist under punkt 1 ovenfor, kom en stor andel av programmene fra de samme fakultetene som utdanningsdekanene i komitéene representerte. Dette faktum ble tematisert og spørsmålet om habilitet ble drøftet i komitéen helt fra starten av arbeidet både i 2016 og 2017. Utdanningsdekanene det gjaldt, uttrykte at de ikke opplevde dobbeltrollen som problematisk. Komitéene kom begge årene fram til enighet om at utdanningsdekanene skulle være med i behandlingen og vurderingen av søknadene, og også i dialogene med fagmiljøene på eget fakultet. Det ble sett på som positivt at utdanningsdekanene hadde nærhet til programmene av følgende grunner:

- ☐ Utdanningsdekanene kunne bidra med viktig bakgrunnsinformasjon som kunne opplyse behandlingen av programsøknadene.
- ☐ Fagmiljøene fikk større tiltro til komitéens vurderinger når deres egen vise-dekan var med.
- ☐ Det var nyttig for utdanningsdekanene å være så tett på dialogene mellom komitéen og fagmiljøene.
- ☐ Arbeidet i komitéen opplevdes som lærerikt og bidro til kompetanseheving for utdanningsdekanene selv.
- ☐ Dialogen i komitéen ble direkte og trolig mer omsorgsfull i diskusjoner om mangler ved det aktuelle fakultetets programmer.

Det ble luftet andre måter å organisere arbeidet på som kunne fjerne noe av spenningen knyttet til spørsmålet om inhabilitet, for eksempel at utdanningsdekanen ikke skulle delta i dialogene med egne fagmiljøer. Men komitéene konkluderte i evalueringsmøtet 26.06.17 med at de anså gjeldende praksis som den beste.

Høsten 2017 viste det seg imidlertid at HFs utdanningsdekan var uenig i komitéens vurderinger av HFs programsøknader. Han hadde deltatt på alle møter og drøftinger internt i komitéen og med fagmiljøene/fakultetene, men ble på grunn av sin dobbeltrolle fristilt fra å bidra til eller stille seg bak den skriftlige vurderingen av HFs søknader. Dette ble oppfattet som en hensiktsmessig løsning.

Det ble også reist spørsmål om hvor prinsipielt like ulike studieprogram kunne bli, og om det eventuelt kunne være aktuelt å oppnevne medlemmer til komitéen delvis med tanke på hvilke fagområder programsøknadene representerte. Noen innspill her gikk ut på at det var

viktig å ha et overordnet blikk på kvaliteten i programmene. Uped-representanten(e)s universitetspedagogiske kompetanse ble fremhevet som en vesentlig ressurs her.

Det ble videre fremhevet som selvsagt og viktig at studentene nå var representert i komitéen. Studentrepresentanten så det som del av sin rolle å ha et særskilt blikk på hva som møter studentene i programmene og i presentasjonen av dem, og bidra til en avklaring av hvilke forventninger informasjonen om programmene skaper og skal skape.

I evalueringssamtalene ble det også spurt om programsensorene eventuelt kunne trekkes inn i arbeidet med programoppfølging (og -revisjon). Komitéene konkluderte ikke her. Imidlertid slo komitéen høsten 2017 fast i sitt siste møte at det burde være tre utdanningsdekaner i komitéen, dels med tanke på mulig inhabilitet, dels med tanke på kontinuitet i komitéen. Kontinuiteten kunne da ivaretas ved at den ene av utdanningsdekanene ble med videre i komitéen til året etter.

4. Innspill og assistanse til fagmiljøene i programutviklingsarbeidet – endre modellen?

Evalueringsmøtet reiste spørsmål som:

- ☐ Hvilken type fasilitering har fagmiljøene behov for underveis?
- ☐ Hva sier de at de hadde trengt?
- ☐ Hva ser vi at de hadde trengt?

Noe av bakgrunnen for disse spørsmålene var at komitéen opplevde at den kom for sent i dialog med fagmiljøene. Når utkastene til søknader forelå, var det, blant annet av tidshensyn få substansielle forandringer som kunne gjøres. I praksis var det erfaringsmessig også lite som ble endret i tiden fram til innlevering av endelig søknad, bare mest formelle, kanskje formalistiske, endringer.

Erfaringen var også at fagmiljøene i for liten grad ba om å få drøfte programdesign med Uped eller SAs representanter i komitéen. Dette var forståelig på grunn av den relativt korte perioden fra komitéen ble oppnevnt (i mars/februar), fakultetenes programplaner (i utdanningsmeldingen) og fram til søknadsutkastene skulle innleveres (i september/mai). Komitéen var opptatt av at det grunnleggende arbeidet med utformingen av programmene måtte begynne tidlig, gjerne to år før. Fagmiljøene burde i en slik tidlig fase ha tilgang til samtalepartnere som de kunne drøfte programutformingen med, og ta opp tema som mål, læringsutbyttebeskrivelser, vurderingsformer, arbeidsformer, studentaktivitet, bruk av digitale verktøy, helhet, utveksling, praksis ...

Et spørsmål som også var oppe i komitéene, var om ansatte ved fakultetene i enda større grad enn nå kunne ha en veilednings- og kontrollrolle. I uformell kontakt med administrativt fakultetsansatte er det kommet innspill om at de i så fall vil ha behov for å utvikle mer kompetanse og trygghet i forhold til slike oppgaver.

I et sluttnotat til SA fra *revisjonsprosessen* ønsker MN mer støtte til fakultetsansatte og også et nettverk på tvers av fakultetene: «Både den vitenskapelige og den studieadministrative staben trenger kompetent hjelp og støtte i en revisjonsprosess. Det er veldig viktig med et sentralt støtteapparat og tett oppfølging, men også et revisjonsforum på tvers av fakultetene vil være hensiktsmessig.»⁶

5. Veien videre?

⁶ Ephorte 2016/4587 – dato 22.05.17

Muligens bør utviklingsarbeidet ved UiB framover organiseres i to faser både for nyoppretting og revisjon (design og redesign) av studieprogram:

Fase 1 kan bestå av grundig jobbing i utviklingsgrupper med en fasilitator, som kan være samtalepartner og katalysator som stiller spørsmål. Fase 2 kan omfatte selve søknadsutformingen og oversending av søknaden til en komité som er en mer rendyrket vurderings- og kontrollkomité. For å virkelig få til en kvalitetsheving vil en slik ordning forutsette tilstrekkelig fasilitatorkapasitet. I tillegg vil den kreve en tidsplan og organisering der innmelding om planlagte studieprogram bør starte minst to år før programmene skal opprettes eller være ferdig revidert.

I komitéen har Yael Harlap flere ganger vist til ordninger og systemer ved andre universiteter der utviklingsprosessene er tatt hånd om over lengre tid og med systematiske veiledningsordninger. Ett slikt eksempel er Queen's University i Canada. Lenkene nedenfor fører til dette universitetets informasjon:

- ☐ til de som jobber med programevaluering: <http://www.queensu.ca/ctl/what-we-do/learning-outcomes-coursecurriculum-design-and-review>
- ☐ om sin «quality assurance process»: <http://www.queensu.ca/ctl/what-we-do/learning-outcomes-coursecurriculum-design-and-review/queens-new-quality-assurance>
- ☐ informasjon om sine «curriculum design and renewal steps»: <http://www.queensu.ca/ctl/what-we-do/learning-outcomes-coursecurriculum-design-and-review/curriculum-design-and-renewal>

I den videre oppfølgingen av arbeidet med programoppretting og revisjon av studieprogram, kan det være verdt å studere ordningen ved Queens University nøyere. Tidspunktet for en omorganisering ved UiB nå er gunstig av flere grunner:

- ☐ Gjennom tre år har institusjonen høstet erfaringer med endrede prosedyrer og ordninger for oppretting av nye studieprogram
- ☐ Det foreligger en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning, en ny nasjonal studietilsynsforskrift og en handlingsplan for utdanning ved UiB
- ☐ UiBs kvalitetssikringssystem (håndboken) for tiden er under revisjon

6. Noen konkrete forslag til endringer/oppfølging

- ☐ Komitéen får tre utdanningsdekaner, den ene fortsetter i komitéen året etter for å styrke kontinuiteten
- ☐ Komitéen bør ha minst en universitetspedagog i tillegg til studentrepresentant og to medlemmer fra SA
- ☐ Prosedyrene og ordningen for programoppretting (og -revisjon) vurderes endret med mål om å forlenge utviklingsperioden og styrke og systematisere støtteapparatet til fagmiljøene i prosessen
- ☐ Samtidig vurderer en om prosessen skal deles i to faser der den ene gjelder utvikling og den andre går mer på vurdering og kontroll
- ☐ Det bør vurderes hvordan aktuelle ansatte ved fakultetssekretariatene kan få videreutviklet og styrket sin kompetanse slik at de i enda større grad kan være støttespillere i prosesser med design og redesign av studieprogram. Kanskje bør en etablere et forum på tvers av fakultetene for denne ansattgruppen.
- ☐ Det bør utarbeides veiledninger med råd blant annet om utforming av gode læringsutbyttebeskrivelser og råd knyttet til å arbeide fram andre sentrale kvalitetskjennetegn.
- ☐ Søknadsmalen for programoppretting og veiledningene til den trenger revidering, blant annet for at henvisningene skal samsvare med paragrafinndelingen i den nye

studietilsynsforskriften. Men også teksten kan videreutvikles og frigjøres ytterligere fra NOKUTs uttrykksmåter for å kommunisere bedre med målgruppen.

- Malene for studieplaner og emneplaner bør revideres og også suppleres med mer engelsk tekst (ikke bare i kategoriene). Malene bør gjøres web-baserte og enklere å bruke, også av flere brukere.

30.11.2017, Toril Eikaas Eide